

ΙΣΤΟΡΙΑ

1. Εισαγωγή

Βασικός σκοπός του μαθήματος είναι η καλλιέργεια ιστορικής σκέψης και η διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης. Με τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας σε όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης επιδιώκεται η συνεχής ανανέωση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών για το ιστορικό παρελθόν και για τη διάσωση της ιστορικής μνήμης, με στόχο τη διάπλαση ενεργών δημοκρατικών πολιτών. Μέσα από την παροχή ενός συνεκτικού και επαρκούς σώματος γνώσεων προωθείται η κριτική προσέγγιση των ιστορικών δεδομένων χωρίς στερεότυπα και προκαταλήψεις. Αναπτύσσεται η ιστορική ύλη στο χρόνο και στο χώρο (με τη βοήθεια της γεωγραφίας), με έμφαση στο ουσιώδες μέσω σφαιρικών επισκοπήσεων, χωρίς λεπτολογίες και πληθωρική χρήση χρονολογιών και κυρίων ονομάτων.

Επιδιώκεται ακόμα η επεξεργασία, η ιστοριογραφική πλαισίωση ή και η υπέρβαση (εφόσον επιβάλλεται) της ύλης των διδακτικών εγχειριδίων, μέσα από μια πολυεπίπεδη παρουσίαση της διδακτέας ύλης, με ευρεία χρήση ενδεικτικών ιστορικών πηγών και με την κατά το δυνατόν παραγωγικότερη αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας.

Αδιαπραγμάτευτος στόχος είναι η λειτουργική εμπλοκή των μαθητών/τριών στη διαδικασία της διδασκαλίας του μαθήματος με σύντομες αφηγηματικές παρεμβάσεις και εργασίες τους τόσο στην τάξη όσο και σε οργανωμένες επισκέψεις σε αρχαιολογικούς και ιστορικούς χώρους, βιβλιοθήκες, αρχεία, πνευματικά και πολιτιστικά ιδρύματα κ.λπ.

Τέλος, με τη διδασκαλία του μαθήματος στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση επιδιώκεται η οργάνωση των σχολικών εκδηλώσεων για τις εθνικές και ιστορικές επετείους με τρόπο, ώστε αυτές να συνιστούν προέκταση, έστω και ετεροχρονισμένη, του μαθήματος της Ιστορίας και ευκαιρία για βιωματικότερη προσέγγισή τους.

2. Δομή Προγράμματος Σπουδών

2.1 Βασικοί άξονες του Αναλυτικού Προγράμματος και Πρόγραμμα Σπουδών της ιστορίας

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Ιστορίας είναι οργανωμένο και δομημένο σύμφωνα με τις βασικές αρχές του «Αναλυτικού Προγράμματος για τα Δημόσια Σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας» και εδράζεται σε τρεις βασικούς άξονες που αφορούν:

α. Ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα γνώσεων.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να αποκτήσουν ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα ιστορικών γνώσεων που αφορούν τις σημαντικότερες περιόδους της ιστορίας της Κύπρου, της Ελλάδας και του ευρύτερου ελληνικού κόσμου, καθώς και της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας ιστορίας.

β. Καλλιέργεια αξιών, υιοθέτηση στάσεων και επίδειξη συμπεριφορών, που χαρακτηρίζουν το σύγχρονο δημοκρατικό πολίτη.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να καταστούν υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες ικανοί να συμβάλουν στην καλλιέργεια αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των λαών και να προάγουν θεμελιώδεις αξίες, όπως η δημοκρατία και η ελευθερία.

γ. Καλλιέργεια ιδιοτήτων, ικανοτήτων, δεξιοτήτων που απαιτούνται από την κοινωνία του 21ου αι.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να καλλιεργήσουν δεξιότητες που σχετίζονται με την ιστορική γνώση σε συνδυασμό με την κριτική και δημιουργική σκέψη. Επιδιώκεται, ακόμα, να αναπτύξουν δεξιότητες που να τους επιτρέπουν την ενεργό εμπλοκή τους, μέσα από αφηγηματικές παρεμβάσεις και εργασίες, στη διεξαγωγή του μαθήματος.

2.2 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

2.2.1 Ειδικοί σκοποί

Η διδασκαλία της Ιστορίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποβλέπει στην ανάπτυξη, μέσω της μελέτης του παρελθόντος, της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών, με τρόπο ώστε να είναι σε θέση να κατανοούν ευκολότερα όχι μόνο τις μικρές και μεγάλες αλλαγές που συντελέστηκαν στη διαδρομή του χρόνου, αλλά και σύγχρονες καταστάσεις. Η διαδικασία αυτή θα προσφέρει στα παιδιά –μέλη της ελληνικής κυπριακής κοινότητας και μελλοντικούς ενεργούς πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας– τα πνευματικά εφόδια, με τα οποία θα σχηματίσουν σαφή αντίληψη της ιστορίας της Κύπρου, της διαχρονικής πορείας του ελληνικού κόσμου και της δικής τους συμμετοχής στην ελληνική πολιτιστική κληρονομιά, όπως αυτή λειτούργησε και λειτουργεί μέσα στο ευρύτερο ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον. Θα τους επιτρέψει, επίσης, να αποκτήσουν ουσιαστική συνείδηση της ιστορικής και εθνικής τους ταυτότητας, αλλά και να εκτιμήσουν με τρόπο ανάλογο τις θρησκευτικές, πολιτιστικές και εθνικές κοινότητες της πατρίδας τους, καθώς και άλλων διαφορετικών χωρών.

Η επίτευξη των στόχων αυτών προϋποθέτει:

- την προοδευτική απόκτηση βασικών γνώσεων για τις σημαντικότερες περιόδους της ιστορίας της Κύπρου και του ελληνικού κόσμου και, στη συνέχεια, και των κατά περιόδους συνοίκων θρησκευτικών και εθνικών ομάδων της νήσου.

- την απροκατάληπτη προσέγγιση των σημαντικότερων γεγονότων και φαινομένων που επηρέασαν με ποικίλους τρόπους την ιστορική εξέλιξη της Κύπρου, του ευρύτερου Ελληνισμού και άλλων λαών της ανατολικής Μεσογείου και της Ευρώπης·
- την εκτίμηση της ιστορικής εξέλιξης και ιδιαίτερα των πολιτιστικών επιτευγμάτων διαφορετικών ανθρώπινων κοινωνιών, με σεβασμό στις θρησκευτικές και πολιτιστικές τους ιδιαιτερότητες και νοοτροπίες·
- την κατανόηση των μεγάλων ιστορικών αλλαγών που σημειώθηκαν (και σημειώνονται) στη συλλογική ζωή των ανθρώπων στο χρόνο και στο χώρο, των αλληλεπιδράσεων ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς, αλλά και των παραγόντων που συντέλεσαν (και συντελούν), με αλληλουχία αιτίων και αποτελεσμάτων, άλλοτε στην επιτάχυνση και άλλοτε στην επιβράδυνση των ιστορικών εξελίξεων σε γεωγραφικά τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

2.2.2 Δεξιότητες-αξίες- στάσεις - συμπεριφορές

Μέσα από τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας οι μαθητές/τριες θα πρέπει σταδιακά να αναπτύξουν τις εξής δεξιότητες:

- Να διαχωρίζουν το μύθο και το θρύλο από το ιστορικό γεγονός, κατανοώντας, ωστόσο, την αλληλεξάρτησή τους.
- Να αντιλαμβάνονται τις «συνέχειες» και συγκλίσεις, αλλά και τις μεγάλες αλλαγές και τις αποκλίσεις που παρατηρούνται στην ιστορική εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών, ιδιαίτερα σε εκτεταμένες χρονικά περιόδους.
- Να διακρίνουν τα βασικότερα είδη των ιστορικών πηγών και τη σχετική (ανάλογα με τις εποχές και τις συνθήκες) σημασία τους.
- Να εξοικειωθούν σταδιακά με τις σημαντικότερες ιστορικές έννοιες και τη στοιχειώδη ιστοριογραφική ορολογία.
- Να αντιμετωπίζουν τις πολλαπλές ερμηνείες του παρελθόντος μέσα από διαφορετικές προσεγγίσεις και ερμηνείες ιστορικών γεγονότων και φαινομένων.
- Να εκθέτουν την ιστορική τους γνώση μέσω κυρίως της ιστορικής αφήγησης (προφορικής και γραπτής).
- Να χρησιμοποιούν παραγωγικά τη σύγχρονη τεχνολογία στη μελέτη και την προβολή του ιστορικού παρελθόντος.
- Να αξιοποιούν ή ακόμα και να αξιολογούν κριτικά τις ποικίλες μορφές της μη συμβατικής ιστορικής εκπαίδευσης (μουσεία, ειδικά τηλεοπτικά προγράμματα, εκλαϊκευτικές εκδόσεις κ.λπ.).
- Να αντιλαμβάνονται την ιστορική σημασία των διαφόρων μνημείων, παλαιότερων και νεότερων, αλλά και των ποικίλων άλλων ιστορικών πηγών (εγγράφων, καλλιτεχνικών έργων, παλαίτυπων κ.λπ.) και να επιδεικνύουν σεβασμό στη διάσωσή τους.
- Να διασυνδέουν το περιεχόμενο του μαθήματος της Ιστορίας με άλλα μαθήματα, ιδιαίτερα τα περισσότερο «συγγενικά» [γεωγραφία - περιβαλλοντική εκπαίδευση (γνωρίζω τον κόσμο μου), φιλολογία-λογοτεχνία, θρησκευτική αγωγή, τέχνη, αγωγή του πολίτη κ.ά.].

2.2.3 Θεματικές ενότητες, διδακτικοί στόχοι και δραστηριότητες

Γ' ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

■ Διδακτική Ενότητα

Τι είναι Ιστορία; Ιστορίες, ιστορία, η ιστορία μου. Η ιστορία της οικογένειάς μου. Πηγές προφορικές και γραπτές. Η ιστορία της τάξης και του σχολείου μας. Ιστορία άλλων, παλαιότερων σχολείων της πατρίδας μου.

• Διδακτικοί στόχοι

Σταδιακή εξοικείωση των μαθητών/τριών με την προσέγγιση του παρελθόντος μέσω βιωματικών παραδειγμάτων.

• Δραστηριότητες

Αναζήτηση τεκμηρίων της οικογενειακής (ή και προσωπικής) ιστορίας (φωτογραφίες, στολές, αντικείμενα του παππού, των γονέων κ.λπ.). Συνεντεύξεις με γηραιότερους συγγενείς.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Εικονογραφημένα βιβλία, αναφερόμενα στην ιστορία της εκπαίδευσης στην Κύπρο ή των τοπικών Δήμων και Κοινοτήτων.

■ Διδακτική Ενότητα

Η ιστορία στο χώρο του άμεσου περιβάλλοντος (χωριό, πόλη, επαρχία), με βάση την «ηλικία» των μνημείων και των ποικίλων κτισμάτων (εκκλησιών, μοναστηριών, τειχών κ.λπ.).

• Διδακτικοί στόχοι

Σταδιακή εξοικείωση των μαθητών/τριών με την προσέγγιση του παρελθόντος μέσω βιωματικών παραδειγμάτων και «απτών» τεκμηρίων.

• Δραστηριότητες

Αναζήτηση με επιτόπια έρευνα τεκμηρίων του παρελθόντος σε κτίσματα και μνημεία (μορφή, χρονολογίες, φθορές εξαιτίας του χρόνου κ.ά.).

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Οπτικό υλικό: φωτογραφίες, γκραβούρες παλιών κτισμάτων της Κύπρου.

■ Διδακτική Ενότητα

Προϊστορία: Οι ανθρώπινες κοινωνίες πριν από την ανακάλυψη της γραφής. Πώς ζούσαν οι άνθρωποι και πώς οργανώνονταν. Ο άνθρωπος και οι θρησκευτικές δοξασίες.

• Διδακτικοί στόχοι

Γνωριμία με την έννοια και τη μεγάλη χρονική απόσταση της προϊστορίας (σε σχέση με το σήμερα) και τη σημασία των πηγών της εποχής. Η έννοια της μακρόχρονης διαδικασίας στην ανθρώπινη εξέλιξη και στην ανθρώπινη πρόοδο. Διάκριση στις δραστηριότητες των κοινωνιών του τροφосуλλέκτη ανθρώπου, του γεωργού και κτηνοτρόφου.

• Δραστηριότητες

Επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Πρόσθετο (πέραν των εγχειριδίων) οπτικό υλικό σε εικονογραφημένα βιβλία ή και σε ηλεκτρονικές πηγές (DVD, Διαδίκτυο κ.λπ.).

■ Διδακτική Ενότητα

Από τις πρώτες ανθρώπινες κοινότητες στην εποχή του μετάλλου. Η Κύπρος και οι πολιτισμοί της Ανατολικής Μεσογείου. Μινωϊκός, μυκηναϊκός πολιτισμός και Κύπρος.

• Διδακτικοί στόχοι

Η σημασία της συγκρότησης οικισμών στην Κύπρο, την Ελλάδα και την ευρύτερη περιοχή (Αίγυπτος-Μεσοποταμία). Πρώτα δείγματα γραφής (ιδεογράμματα, ιερογλυφικά, σφηνοειδείς γραφές, Κύπρος, Φαιστός, Γραμμική Α'). Εξοικείωση με τους κυπριακούς προϊστορικούς οικισμούς (Χοιροκοιτία). Σημασία για την ιστορία της Κύπρου της εποχής του χαλκού και της γεωγραφικής της θέσης στο σταυροδρόμι πολιτισμών. Βασικά χαρακτηριστικά του κυκλαδικού, μινωϊκού και μυκηναϊκού πολιτισμού. Άφιξη των Μυκηναίων στην Κύπρο, απαρχή του ελληνικού πολιτισμού της νήσου (Έγκωμη).

• Δραστηριότητες

Επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία. Συζητήσεις για επιμέρους θέματα (π.χ. πώς ήταν η ζωή σε ένα οικισμό στην Κύπρο την εποχή του χαλκού, σημασία της θαλάσσιας επικοινωνίας στα προϊστορικά χρόνια με έμφαση στον νησιωτικό χαρακτήρα της Κύπρου, από τότε ως σήμερα).

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Εικονογραφημένες εκδόσεις.

■ Διδακτική Ενότητα

Παραμύθια, μύθοι και Ιστορία (προφορική παράδοση, γραπτές πηγές). Ελληνική μυθολογία: θεοί και ήρωες. Από το θρύλο στην ιστορία: Αργοναυτική εκστρατεία, Τρωικός πόλεμος, Οδύσσεια. Όμηρος και ομηρικά έπη.

• Διδακτικοί στόχοι

Πολιτιστικά και κοινωνικά πρότυπα στους αρχαίους ελληνικούς μύθους. Η σημασία τους στο πλαίσιο του ελληνικού πολιτισμού και ως τμήμα της παγκόσμιας κληρονομιάς. Εξοικείωση των μαθητών/τριών με την αφήγηση· ανάπτυξη από τους ίδιους της ικανότητας της αφήγησης.

• Δραστηριότητες

Συγκρίσεις αρχαιοελληνικών μύθων με παραμύθια, λαϊκούς θρύλους κλπ. Συζήτηση για τη θέση στους ελληνικούς μύθους της γυναίκας, της έννοιας της πατρίδας και της νοσταλγίας, της ιδέας της πανελλήνιας συνεργασίας (Αργοναυτική εκστρατεία, Τρωικός πόλεμος), των αξιών της γενναιότητας (αρετή), της φιλίας και της εφευρετικότητας (Οδυσσέας) κ.λπ.

• **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Ανάγνωση σε νεοελληνικές αποδόσεις αποσπασμάτων από τα ομηρικά έπη (και των αναφορών στην Κύπρο). Εικονογραφημένα δείγματα θεών και ηρώων σε μνημεία και αρχαιοελληνικές παραστάσεις, αλλά και σε έργα της νεότερης ευρωπαϊκής τέχνης.

Δ' ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

■ Διδακτική Ενότητα

Γεωμετρική εποχή: Τα βασικά της χαρακτηριστικά, ιδιαίτερα στην Κύπρο. Τα ελληνικά φύλα. Ελληνικοί εποικισμοί στα ανατολικά. Η ανάπτυξη της ελληνικής γραφής και η κυπριακή ιδιομορφία. Νέα βασιλεία στην Κύπρο. Οι Φοίνικες στην Κύπρο.

• **Διδακτικοί στόχοι**

Σημασία των μετακινήσεων των ελληνικών πληθυσμών στην ανάμιξη των πολιτισμών της Μεσογείου. Η σημασία της ανάπτυξης της ελληνικής γραφής.

• **Δραστηριότητες**

Επισκέψεις σε σχετικούς αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία. «Παίζοντας» με τον χάρτη της ανατολικής Μεσογείου (μετοικεσίες) και της Κύπρου. Συγκρίσεις των γραμμάτων της αρχαϊκής ελληνικής αλφαβήτου με τα σύγχρονα ελληνικά και τα γράμματα της λατινικής.

• **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Απεικονίσεις γεωμετρικών συμβόλων της εποχής σε νεότερες χρήσεις τους (διακοσμητικές, προπαγανδιστικές κ.ά.). Δείγματα του λατινικού αλφαβήτου από εικονογραφημένες εκδόσεις.

■ Διδακτική Ενότητα

Αρχαϊκή εποχή: Νέοι ελληνικοί εποικισμοί. Πόλεις, αρχαία ελληνικά πολιτεύματα και σταδιακή εξέλιξη προς την ανάπτυξη της αθηναϊκής δημοκρατίας. Τέχνες, γράμματα και καθημερινή ζωή. Οι Πέρσες και η Κύπρος.

• **Διδακτικοί στόχοι**

Εξοικείωση με τα βασικά πολιτικά συστήματα της αρχαιότητας. Αντιπαραβολές με τα συστήματα Σπάρτης και Αθήνας. Η Κύπρος μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων της εποχής (διαδοχικές κατακτήσεις από Ασσύριους, Αιγύπτιους, Πέρσες), ο ρόλος της γεωπολιτικής θέσης του νησιού στην ανατολική Μεσόγειο και η πολιτική, οικονομική και πολιτιστική της ανάπτυξη στο πλαίσιο του ελληνικού κόσμου.

• **Δραστηριότητες**

Επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία. Δείγματα της ελληνικής γραφής και τέχνης και των αντίστοιχων επιδόσεων των ανατολικών λαών και ιδιαίτερα των Περσών.

• **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Εικονογραφημένες εκδόσεις για αντιπαραβολή με την αντίστοιχη εικονογράφηση των χειριδίων. Ανάγνωση αποσπασμάτων αρχαιοελληνικών ιστορικών και λογοτεχνικών κειμένων σε νεοελληνική απόδοση.

■ Διδακτική Ενότητα

Κλασική εποχή: Περσικοί πόλεμοι. Η άνοδος της αθηναϊκής ηγεμονίας και ο «χρυσός αιώνας». Ο Πελοποννησιακός πόλεμος. Σπαρτιατική και Θηβαϊκή ηγεμονία [συνοπτικά]. Η άνοδος της Μακεδονίας και το όραμα της ελληνικής ενοποίησης. Οι εκστρατείες του Μ. Αλεξάνδρου. Η Κύπρος των κλασικών χρόνων: εμπλοκή της στους Περσικούς πολέμους (επανάσταση, Ονήσιλος, Κίμων), ο Ευαγόρας και η ένταξή της στο κράτος του Αλεξάνδρου. Τέχνη, καθημερινή ζωή και λατρεία στην Ελλάδα και την Κύπρο.

• Διδακτικοί στόχοι

Οι Περσικοί πόλεμοι και η ιδέα της ελληνικής ελευθερίας. Οι παράγοντες που οδήγησαν στην άνοδο της αθηναϊκής ηγεμονίας και τα πολιτικά και πνευματικά επιτεύγματα της Αθήνας αυτή την εποχή (ανάπτυξη της δημοκρατίας, πολιτιστική άνοδος). Ο Πελοποννησιακός πόλεμος και οι ενδοελληνικές διενέξεις. Η σημασία της δημιουργίας της εκτεταμένης αυτοκρατορίας του Αλεξάνδρου: διάδοση του ελληνικού πολιτισμού και πολιτιστικές συγκλίσεις. Η σημασία των προσπαθειών του Ευαγόρα για την ενοποίηση της Κύπρου και την κατοχύρωση της ελευθερίας της. Εξοικείωση με την καθημερινή ζωή και την τέχνη, ελλαδική και κυπριακή, της κλασικής εποχής.

• Δραστηριότητες

Επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία. Δείγματα της ελληνικής γραφής και τέχνης και των αντίστοιχων επιδόσεων των ανατολικών λαών και ιδιαίτερα των Περσών. Συγκρίσεις των αρχαϊκών/αρχαίων τοπωνυμίων της Ελλάδας και, ιδιαίτερα, της Κύπρου με τα σύγχρονα (μετασχηματισμοί τους και αρχαιολατρική αναπαραγωγή τους). Προσπάθεια για την περιγραφή μιας κυπριακής πόλης της εποχής. Εργασία για τον Ευαγόρα.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Εικονογραφημένες εκδόσεις για αντιπαραβολή με την αντίστοιχη εικονογράφηση των εγχειριδίων. Ανάγνωση αποσπασμάτων αρχαιοελληνικών ιστορικών και λογοτεχνικών κειμένων σε νεοελληνική απόδοση. Παρουσίαση θρύλων και αφηγήσεων για τον Μ. Αλέξανδρο σε χριστιανικές και μουσουλμανικές κοινωνίες, παλιές και νεότερες. Το *Μυθιστόρημα του Μεγαλέξανδρου*.

■ Διδακτική Ενότητα

Τα ελληνιστικά χρόνια: Τα κράτη των Διαδόχων του Μ. Αλεξάνδρου. Η πολεμαϊκή Αίγυπτος και η Κύπρος. Ζήνων ο Κιτιεύς. [Συνοπτική εξέταση]

• Διδακτικοί στόχοι

Ο ρόλος της ελληνικής «κοινής» στην επικοινωνία των ανθρώπων και την ανταλλαγή αγαθών και ιδεών στην ανατολική Μεσόγειο και την ευρύτερη Μ. Ανατολή. Ανάπτυξη πολιτιστικών αλληλεπιδράσεων και των επιστημών.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση μέσα στην τάξη ή εργασία επί των εξεταζόμενων θεμάτων. Έμφαση στον Ζήωνα και το έργο του.

• Δραστηριότητες

Παρουσίαση εικονογραφημένων έργων για την επιρροή της ελληνικής και ελληνιστικής τέχνης διεθνώς. Απεικονίσεις δειγμάτων της επιστημονικής ανάπτυξης της ελληνιστικής

εποχής (εφευρέσεις στη μηχανική, πρόοδος στη γεωγραφία/χάρτες Πτολεμαίου και η σημασία τους κ.λπ.).

Ε΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

■ Διδακτική Ενότητα

Το ρωμαϊκό κράτος. Η επέκτασή του στην Ελλάδα και την Κύπρο. Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία: πολίτευμα και πολιτισμός. [Συνοπτική εξέταση]

• Διδακτικοί στόχοι

Τομείς υπεροχής των Ρωμαίων έναντι των Ελλήνων και το αντίστροφο. Πολιτιστικές αλληλεπιδράσεις στο χώρο μιας εκτεταμένης, αλλά ενιαίας επικράτειας.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση μέσα στην τάξη ή εργασία επί των εξεταζόμενων θεμάτων. Έμφαση στις συζητήσεις στην έννοια της Αυτοκρατορίας, στην έννοια του πολίτη (cives) του ρωμαϊκού κράτους, στην επιρροή της ελληνικής παιδείας στο ρωμαϊκό πολιτισμό (γλώσσα, λογοτεχνία, θέατρο, εικαστικές τέχνες κ.λπ.).

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Παρουσίαση στην τάξη ρωμαϊκών αρχαιολογικών καταλοίπων στην Κύπρο. Παρουσίαση, με κατάλληλο σχολιασμό, οπτικοακουστικού υλικού (DVD).

■ Διδακτική Ενότητα

Από τη μεταφορά της ρωμαϊκής πρωτεύουσας στην Κωνσταντινούπολη ως και την ιουστινιάνεια περίοδο: Η ίδρυση της Κωνσταντινούπολης. Καθιέρωση του χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας. Ο χωρισμός της Αυτοκρατορίας (Ανατολική-Δυτική). Διοίκηση, νομοθεσία, τέχνη, καθημερινή ζωή. Η Κύπρος κατά την πρώιμη βυζαντινή περίοδο.

• Διδακτικοί στόχοι

Ο μετασχηματισμός του ανατολικού ρωμαϊκού κράτους και ο σταδιακός εξελληνισμός του. Το νομοθετικό έργο και τα πολιτιστικά επιτεύγματα (Αγία Σοφία) στα χρόνια του Ιουστινιανού. Η σημασία του Αυτοκεφάλου της Εκκλησίας της Κύπρου.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση ή εργασία για τη στάση του Νίκα ή για την Αγία Σοφία.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Παρουσίαση εικονογραφημένων εκδόσεων για την Κωνσταντινούπολη.

■ Διδακτική Ενότητα

Μέση βυζαντινή περίοδος: Το Βυζάντιο και οι γειτονικοί λαοί. Οι παράγοντες της ανόδου και της εξάπλωσης του Ισλάμ. Η περίοδος της εικονομαχίας. Η μακεδονική δυναστεία και η ακμή της Αυτοκρατορίας. Κοινωνικά ζητήματα και νομοθεσία στο Βυζάντιο. Τέχνη, πολιτισμός, καθημερινή ζωή. Η Κύπρος και οι ειδικές σχέσεις της με τους Άραβες.

• Διδακτικοί στόχοι

Η σημασία των ειρηνικών σχέσεων και των συγκρούσεων των Βυζαντινών με τους γείτονές τους. Ακμή του ισλαμικού κόσμου (9ος–11ος αι.). Η ιδιαιτερότητα της Κύπρου στην εικονομαχία και στη βυζαντινο-αραβική αναμέτρηση. Εναλλαγή συγκρούσεων, συμβιβασμών ή και ειρηνικής συμβίωσης μεταξύ δύο διαφορετικών στη θρησκεία και στην κοινωνική οργάνωση κόσμων, κυρίως στην Κύπρο. Οι ακρίτες (Διγενής) και η διαμόρφωση της λαϊκής παράδοσης της Κύπρου.

• Δραστηριότητες

Επισκέψεις σε σχετικούς αρχαιολογικούς και λατρευτικούς χώρους και μουσεία, όπου οι μαθητές/τριες θα έρθουν σε επαφή με τη βυζαντινή τέχνη της Κύπρου της εποχής αυτής. Συζήτηση για τη σημασία της γεωγραφικής θέσης της Κύπρου στο σύνορο του χριστιανικού και του μουσουλμανικού κόσμου και πώς το γεωπολιτικό αυτό δεδομένο επηρέασε την ιστορία της.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Παρουσίαση (με ποικίλα μέσα, ακόμα και σε σύγχρονες μεταγραφές) δημοτικών τραγουδιών και ακριτικών επών (αν είναι εφικτό, της Κύπρου, αλλά και άλλων περιοχών, π.χ. του Πόντου).

■ Διδακτική Ενότητα

Παρακμή και πτώση του Βυζαντίου: Τα αίτια της παρακμής. Οι Σταυροφορίες και η πρώτη Άλωση (1204). Η σταδιακή διαμόρφωση του νέου ελληνικού κόσμου. Η Άλωση του 1453.

• Διδακτικοί στόχοι

Κοινωνικές διαστάσεις της παρακμής του Βυζαντίου. Η σημασία της εκπαίδευσης, της χρήσης της ελληνικής γλώσσας και της βυζαντινής τέχνης. Ο ρόλος της Κύπρου στη διαφύλαξη της βυζαντινής ορθόδοξης παράδοσης. Η Άλωση του 1453 ως τομή στην ιστορία του Νέου Ελληνισμού.

• Δραστηριότητες

Επισκέψεις σε σχετικούς με την περίοδο λατρευτικούς και ιστορικούς χώρους και μουσεία, όπου οι μαθητές/τριες θα έρθουν σε επαφή με τη βυζαντινή τέχνη της Κύπρου. Εργασία ή συζήτηση για τη βυζαντινή τέχνη της Κύπρου και την επιβίωσή της ως τις ημέρες μας. Συζήτηση ή εργασία για την Άλωση στην ελληνική δημοτική παράδοση.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Λευκώματα. Εικονογραφημένες εκδόσεις σχετικά με την Άλωση. Αναζήτηση δειγμάτων για την απήχηση του γεγονότος σε κυπριακά δημοτικά τραγούδια ή που έχουν ανάλογο περιεχόμενο.

■ Διδακτική Ενότητα

Η δυτικο-ευρωπαϊκή κυριαρχία στην Κύπρο (1191-1571): Η τρίτη Σταυροφορία και η έναρξη της περιόδου της Φραγκοκρατίας στην Κύπρο. Η εποχή των Λουζινιάν: κοινωνική και οικονομική οργάνωση, τέχνη και πολιτισμός. Η Βενετοκρατία: διοικητική οργάνωση. Η θέση της Εκκλησίας της Κύπρου (1191-1571).

• Διδακτικοί στόχοι

Η σημασία της έναρξης μιας ευρωπαϊκής περιόδου στην ιστορία της Κύπρου μέσα από τη «Φραγκοκρατία». Τα βασικά χαρακτηριστικά και τα γεγονότα-σταθμοί της Φραγκοκρατίας και της Ενετοκρατίας στην Κύπρο. Η επίδραση της γεωγραφικής θέσης του νησιού στους ανταγωνισμούς των Σταυροφόρων και στις αναμετρήσεις της Δυτικής χριστιανοσύνης με το μουσουλμανικό κόσμο. Βασικά στοιχεία της κοινωνικής οργάνωσης και της καθημερινής ζωής στην Κύπρο από το 1191 ως το 1571. Οι απώτερες καταβολές της λατινικής κοινότητας στην Κύπρο.

• Δραστηριότητες

Επισκέψεις σε σχετικούς χώρους, μνημεία (ορθόδοξα και λατινικά) και μουσεία, όπου οι μαθητές/τριες θα έρθουν σε επαφή με απτά τεκμήρια της Κύπρου από την εποχή των Λουζινιάν ή της Βενετοκρατίας. Συζήτηση για τη σημασία της θάλασσας και της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής επικοινωνίας των ανθρώπων της εποχής εκείνης στην εξέλιξη της ιστορίας της Κύπρου. Συζήτηση ή εργασία για την πνευματική και λογοτεχνική παραγωγή της Κύπρου –ειδική αναφορά στο έργο του Μαχαιρά.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Επισήμανση παραμυθιών ή θρύλων που έχουν τη ρίζα τους στην περίοδο της Φραγκοκρατίας. Ανάγνωση ενδεικτικών κειμένων της περιόδου ή εικονογραφημένων βιβλίων ή και χρήση οπτικοακουστικών δειγμάτων από τραγούδια (λόγια ή δημώδη). Υλικό, όταν είναι εφικτό, από σχετικές εκδηλώσεις και δρώμενα (π.χ. θεατρικά έργα, απαγγελίες κ.λπ.) στην Κύπρο, αλλά και σε άλλες περιοχές του ελληνικού κόσμου με περιόδους “φράγκικης” κυριαρχίας (π.χ. στην Κρήτη).

ΣΤ΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

■ Διδακτική Ενότητα

Οι αρχές της νεότερης εποχής: Αναγέννηση των κλασικών γραμμάτων και της τέχνης, αλλαγές στις νοοτροπίες και την ευρωπαϊκή κοινωνία και αποικιακή επέκταση των ναυτικών ευρωπαϊκών δυνάμεων. Μεταρρύθμιση και θρησκευτικοί πόλεμοι, Διαφωτισμός και Γαλλική Επανάσταση. Νέες κοινωνικές και οικονομικές δομές στα τέλη του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα. [Συνοπτική εξέταση]

• Διδακτικοί στόχοι

Η σημασία της ανακάλυψης της τυπογραφίας στην ανάπτυξη του πολιτισμού και της παιδείας. Επιπτώσεις των εξερευνήσεων και της κατάκτησης των νέων χωρών στην οικονομική και κοινωνική εξέλιξη της Ευρώπης Η αρχή της αποικιοκρατίας, αλλά και της ιδέας της ελευθερίας του ατόμου και των λαών. Η σημασία του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης στις μεταγενέστερες πνευματικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές στον κόσμο.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση για τις αλλαγές που φέρνει σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο η εφεύρεση της τυπογραφίας. Συζήτηση για τη σημασία της αποικιακής επέκτασης των ευρωπαϊκών χωρών στην αλλαγή των οικονομικών και κοινωνικών δομών της Ευρώπης, αλλά και στην τύχη όλων των λαών του κόσμου.

- **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Εικονογραφημένες εκδόσεις. Ιστορικά ντοκιμαντέρ. Επισήμανση των αδυναμιών ή και των κινδύνων που ενέχουν οι τηλεοπτικές και κινηματογραφικές αποδόσεις ορισμένων κεφαλαίων της νεότερης ιστορίας της Ευρώπης.

■ Διδακτική Ενότητα

Ο ελληνικός κόσμος από την Άλωση ως την Επανάσταση του 1821: Το οθωμανικό κράτος. Η ελληνορθόδοξη κοινότητα και η αναδιοργάνωσή της. Συνθήκες συμβίωσης Ελλήνων και Οθωμανών, ιδιαίτερα στην Κύπρο, συγκλίσεις και αποκλίσεις. Η νεοελληνική Διασπορά, ιδιαίτερα η κυπριακή. Η αντίσταση στην οθωμανική εξουσία και οι φορείς της (εκκλησιαστικοί, λαϊκοί, «Κλέφτες» και Αρματολοί). Ο νεοελληνικός Διαφωτισμός. Ρήγας Βελεστινλής, Κοραής.

- **Διδακτικοί στόχοι**

Η σημασία της εκκλησιαστικής και κοινοτικής οργάνωσης και της ελληνικής παιδείας στη διάσωση και την αναμόρφωση των θεμελιωδών χαρακτηριστικών του Νέου Ελληνισμού. Ο ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην τουρκοκρατούμενη Κύπρο. Η επίδραση των ελληνορθόδοξων κοινοτήτων της Διασποράς στην οργάνωση της παιδείας. Συγκρότηση, οργάνωση και εξέλιξη της τουρκοκυπριακής κοινότητας της Κύπρου.

- **Δραστηριότητες**

Επισκέψεις σε σχετικούς ιστορικούς και λατρευτικούς χώρους (χριστιανικούς και μουσουλμανικούς) και μουσεία. Συζήτηση ή εργασία σχετικά με το ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου ή με το Νεοελληνικό Διαφωτισμό. Αναζήτηση τεκμηρίων της περιόδου της οθωμανικής κυριαρχίας στην Κύπρο.

- **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Πηγές από τη λόγια και τη λαϊκή παράδοση, καθώς και εικονογράφηση (γκραβούρες κάστρων, πόλεων, ενδυμασιών κ.λπ.), που αναφέρονται στην Κύπρο κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Αναζήτηση εικόνων με χαρακτηριστικές ενδυμασίες χριστιανών και μουσουλμάνων κατοίκων της Κύπρου στα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας.

■ Διδακτική Ενότητα

Προετοιμασία και σταθμοί της ελληνικής Επανάστασης του 1821. Η Φιλική Εταιρεία, η επανάσταση και η Κύπρος. Η 9η Ιουλίου 1821 στην Κύπρο. Πολιτική οργάνωση των επαναστατημένων Ελλήνων. Η Ευρώπη έναντι της Ελληνικής Επανάστασης (φιλελληνικό κίνημα, πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων).

- **Διδακτικοί στόχοι**

Το αίτημα για την πολιτική και εθνική ελευθερία των λαών και η απήχηση του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα των Ελλήνων στην Ευρώπη. Η σημασία της ανάδυσης ανεξάρτητου ελληνικού κράτους στη ΝΑ Ευρώπη και στην ανατολική Μεσόγειο. Οι δημοκρατικοί προσανατολισμοί της Ελληνικής Επανάστασης. Η διασύνδεση της Κύπρου με τη Φιλική Εταιρεία και την Επανάσταση του 1821 και οι συνέπειές της.

- **Δραστηριότητες**

Συζήτηση για την επιδίωξη από τους λαούς της εθνικής τους «αποκατάστασης». Εργασία για ποικίλες όψεις της περιόδου (π.χ. φιλελληνικό κίνημα, Μεσολόγγι, γεγονότα στην Κύπρο, αρχιεπίσκοπος Κυπριανός κ.λπ.). Εργασία ή συζήτηση για τα πολιτεύματα της ελληνικής Επανάστασης.

• **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Ανάγνωση (από τη λόγια και τη λαϊκή παράδοση και από απομνημονεύματα αγωνιστών της Επανάστασης) αποσπασμάτων για την καθημερινή ζωή των ανθρώπων της περιόδου. Αναζήτηση ανάλογων κειμένων για την κυπριακή συμμετοχή στην Επανάσταση του 1821. Παρουσίαση λαϊκής και έντεχνης, ελληνικής και δυτικής, εικονογράφησης προσώπων και γεγονότων της ελληνικής Επανάστασης.

■ **Διδακτική Ενότητα**

Ο πρώτος αιώνας της ελληνικής ανεξαρτησίας (1830-1923): Η συγκρότηση του ελληνικού κράτους (Καποδίστριας, Όθων). Η επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 και το Σύνταγμα του 1844. Εκσυγχρονισμός και εδαφική επέκταση του ελληνικού κράτους: 1864-1923, Χ. Τρικούπης, Ελ. Βενιζέλος. Η Κύπρος στην τελευταία περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας (1830-1878): Εσωτερικές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες και διασύνδεση με την Ελλάδα (εξέγερση του 1833, εμφάνιση του ενωτικού κινήματος). Η Αγγλοκρατία στην Κύπρο: η πρώτη φάση (1878-1925).

• **Διδακτικοί στόχοι**

Περιεχόμενο, σημασία και κυπριακή συμμετοχή στην ανέλιξη της Μεγάλης Ιδέας και του «αλυτρωτισμού» (από τον Καποδίστρια ως τη Μικρασιατική Καταστροφή). Η ανάπτυξη στην Κύπρο του ενωτικού κινήματος. Η επίδραση της γεωγραφικής θέσης της νήσου στην πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων. Στόχοι και βασικά χαρακτηριστικά του βρετανικού αποικιοκρατικού καθεστώτος στην Κύπρο.

• **Δραστηριότητες**

Συζήτηση για τον Ελευθέριο Βενιζέλο και τη σημασία της γεωγραφικής θέσης της Κύπρου στην πορεία της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας της νήσου. Εργασία για το ενωτικό κίνημα.

• **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Ανάγνωση ιστορικών και λογοτεχνικών κειμένων για τη ζωή στην Κύπρο στα τέλη του 19ου και στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, με παράλληλη χρήση εικονογραφικού υλικού (γκραβούρες και παλιές φωτογραφίες τοπίων, κτιρίων, ενδυμασιών, προσώπων κ.λπ.).

■ **Διδακτική Ενότητα**

Η Ελλάδα και η Κύπρος από το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ως την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου (η Συνθήκη της Λωζάννης, η αποκατάσταση των προσφύγων και οι εσωτερικές κοινωνικές και πολιτικές αναταράξεις). Η Κύπρος του Μεσοπολέμου (η εξέγερση του 1931). Η Ελλάδα στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Κατοχή, Εθνική Αντίσταση, Εμφύλιος) και η κυπριακή συμμετοχή. Η μεταπολεμική Ελλάδα: Κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις, δοκιμασία του δημοκρατικού πολιτεύματος (1967-74) και πορεία προς την Ενωμένη Ευρώπη. Η μεταπολεμική Κύπρος: Ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος, ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας (1955-59) και η ανεξαρτησία.

• **Διδακτικοί στόχοι**

Η σημασία των προσπαθειών για τον εκδημοκρατισμό και τον εκσυγχρονισμό της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας και οι συνέπειες από τις περιπέτειες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και του Εμφυλίου ως το 1974. Η συμμετοχή της Ελλάδας στην ενωμένη Ευρώπη. Η κυπριακή συμμετοχή στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η ανεξαρτησία και οι ιδιομορφίες

του κυπριακού πολιτικού συστήματος. Οι συνθήκες συμβίωσης των Ελλήνων και Τούρκων Κυπρίων και οι διακοινοτικές συγκρούσεις του 1958 και του 1963-64. Η επίδραση της γεωπολιτικής θέσης της Κύπρου στην πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων στην ανατολική Μεσόγειο, το πραξικόπημα του 1974 και η τουρκική εισβολή.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση για την έννοια της ενωμένης Ευρώπης και τη συμμετοχή της Κύπρου σε αυτήν, με έμφαση σε ζητήματα οικονομικής και πολιτικής αλληλεξάρτησης, στην εθνική ανεξαρτησία και τη διατήρηση ιδιαίτερων πολιτιστικών παραδόσεων και αξιών. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ελεύθερης διακίνησης πολιτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Κύπρος ως σύγχρονη δημοκρατία: Κρατικοί θεσμοί και βασικές έννοιες (Πρόεδρος της Δημοκρατίας, κυβέρνηση, Βουλή των Αντιπροσώπων, τοπική αυτοδιοίκηση, Τύπος, κοινωνία πολιτών).

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Επισκέψεις σε μουσεία και χώρους μνήμης. Αναζήτηση ποικίλων πηγών της σύγχρονης ελλαδικής και κυπριακής ιστορίας, που υπογραμμίζουν τη διαχρονικότητα της ευρωπαϊκής κληρονομιάς της Ελλάδας και της Κύπρου. Χρήση εικονογραφικού υλικού και λογοτεχνικών κειμένων, αντιπροσωπευτικών της ανάπτυξης των γραμμάτων και των τεχνών στην Κύπρο πριν και μετά την ανεξαρτησία. Επίσκεψη σε χώρους συνδεδεμένους με τη λειτουργία της Κυπριακής Δημοκρατίας (π.χ. Βουλή).

■ Διδακτική Ενότητα

Η σύγχρονη Κύπρος: Νέες φάσεις του Κυπριακού Ζητήματος από το 1963-64 ως την τουρκική εισβολή του 1974. Οι εσωτερικές κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις και το εθνικό ζήτημα από το 1974 ως την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

• Διδακτικοί στόχοι

Η σύγχρονη Κύπρος και το μείζον πρόβλημα της ξένης κατοχής των εδαφών της. Οι προοπτικές στο εθνικό ζήτημα μετά την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση για το ρόλο όλων των πολιτών της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ειρηνική επανένωση της κυπριακής επικράτειας και στη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας μιας κοινής και ενιαίας πατρίδας.

2.3 ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.3.1 Ειδικοί σκοποί

Η διδασκαλία της Ιστορίας στη δημόσια Εκπαίδευση αποβλέπει, όπως προαναφέρθηκε, στην ανάπτυξη κριτικής ιστορικής σκέψης και στην καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης. Μέσα από επαρκή και πολυεπίπεδη γνώση του παρελθόντος οι μαθητές/τριες θα πρέπει να αποκτήσουν σταδιακά τη σύνθετη εκείνη διανοητική δεξιότητα, που θα τους επιτρέπει όχι μόνο να ερμηνεύουν γεγονότα και ιστορικά φαινόμενα παρωχημένων εποχών, αλλά και να κατανοούν τους ποικίλους παράγοντες (ιστορικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτιστικούς, πολιτικούς κ.λπ.) που επηρεάζουν σύγχρονες καταστάσεις, ιδιαίτερα στο δικό τους ευρύ κοινωνικό και εθνικό περιβάλλον. Με την ανάπτυξη της κριτικής ιστορικής τους σκέψης οι μαθητές/τριες θα προσεγγίζουν απροκατάληπτα την ιστορική πορεία –την απώτερη, αλλά και τη χρονικά εγγύτερη, τοπική και γενική– της Κύπρου και του ευρύτερου ελληνικού κόσμου, των συνοίκων κοινωνικών, θρησκευτικών, εθνοτικών και εθνικών ομάδων της νήσου, των λαών της ευρωπαϊκής οικογένειας και της ανατολικής Μεσογείου και άλλων περιοχών του κόσμου· θα εκτιμούν επίσης ανάλογα και θα σέβονται τις θρησκευτικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες και νοοτροπίες διαφορετικών ανθρώπινων κοινωνιών, απαλλαγμένοι από αντιπαραγωγικά στερεότυπα και γενικά από εξωτερικούς παράγοντες ιδεολογικής χειραγώγησης. Τέλος, διαθέτοντας ένα στέρεο πνευματικό υπόβαθρο της ιστορικής, πολιτιστικής και εθνικής τους ταυτότητας, θα μπορέσουν, ως συνειδητοποιημένα μέλη της ελληνικής κυπριακής κοινότητας, να αναδειχθούν σε υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η επίτευξη των στόχων αυτών προϋποθέτει ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες, ως την αποφοίτησή τους, θα έχουν αποκτήσει επαρκή γνώση:

- των κυριότερων φάσεων της ιστορίας της Κύπρου και του ελληνικού κόσμου, από τα απώτερα χρόνια ως τις μέρες μας, ώστε, στηριζόμενοι σε αδιαμφισβήτητα ιστορικά δεδομένα, να εκτιμήσουν συνειδητά τη συμβολή του Ελληνισμού στον παγκόσμιο πολιτισμό·
- της διαχρονικής εξέλιξης καταρχήν των κατά περιόδους συνοίκων θρησκευτικών, εθνοτικών και εθνικών ομάδων της νήσου και, στη συνέχεια και σε γενικές γραμμές, των λαών της ανατολικής Μεσογείου και, κατά το δυνατόν, και άλλων περιοχών του κόσμου·
- των σημαντικότερων κεφαλαίων της ιστορίας των λαών της Ευρώπης, ιδιαίτερα εκείνων που συντέλεσαν στη δημιουργία μιας κοινής ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και εκείνων που, με τις έντονες ιδεολογικές διαμάχες και αποκλίσεις, τις πολιτικές και πολιτειακές ανατροπές ή ακόμα και τους κατά περιόδους αιματηρούς ανταγωνισμούς, συντέλεσαν στη δημιουργία της πολυμορφίας της·
- των μεγάλων ιστορικών αλλαγών που σημειώθηκαν (και σημειώνονται) στη συλλογική ζωή των ανθρώπων στο χρόνο και στο χώρο, των ευεργετικών αλληλεπιδράσεων ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς, αλλά και των παραγόντων που συντέλεσαν (και συντελούν), με αλληλουχία αιτίων και αποτελεσμάτων, άλλοτε στην επιτάχυνση και άλλοτε στην επιβράδυνση (ακόμα και με «ρήξεις» της «συνέχειας») των ιστορικών εξελίξεων σε γεωγραφικά τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο·
- του ιστορικού παρελθόντος των διαφορετικών ανθρώπινων κοινωνιών με απόλυτο σεβασμό και κατανόηση της ιδιαιτερότητάς τους, ώστε η μελέτη της Ιστορίας να συντελεί στην ανοχή, τη συμφιλίωση και την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των ανθρώπινων κοινωνιών σε παγκόσμια κλίμακα.

2.3.2 Δεξιότητες-αξίες- στάσεις - συμπεριφορές

Μέσα από τη διδασκαλία της Ιστορίας οι μαθητές και οι μαθήτριες, εκτός από τον καθαυτό ιστορικό γνωσιολογικό πλούτο που θα αποκτήσουν, θα πρέπει σταδιακά να αναπτύξουν και τις εξής δεξιότητες:

- Να αναζητούν, να χρησιμοποιούν και να σέβονται τις ποικίλες ιστορικές πηγές (άμεσες, πρωτογενείς και έμμεσες, δευτερογενείς, γραπτές και προφορικές, παραστατικές, μνημεία κάθε εποχής κ.λπ.) και να είναι σε θέση να τις αξιολογούν και να τις σχολιάζουν και ανάλογα να αποδέχονται ενδεχόμενες πολλαπλές ερμηνείες του ιστορικού γεγονότος ή φαινομένου, στο οποίο αυτές αναφέρονται.
- Να αξιοποιούν και, όταν είναι εφικτό, να κατασκευάζουν ιστορικούς χάρτες, πίνακες και διαγράμματα είτε με συμβατικές μεθόδους είτε και με τη βοήθεια και τις δυνατότητες της σύγχρονης (π.χ. ηλεκτρονικής) τεχνολογίας.
- Να λαμβάνουν υπόψη τους, παράλληλα με τα δεδομένα της καθαυτό ιστοριογραφίας, και τα πορίσματα διαφορετικών επιστημονικών κλάδων (της γεωγραφίας, της φιλολογίας, της κοινωνιολογίας, της ιστορίας της τέχνης, του δικαίου και των πολιτικών θεσμών κ.λπ.), εφόσον αυτά αναφέρονται στα ιστορικά ζητήματα που τους απασχολούν.
- Να επιδιώκουν την κατανόηση των παραγόντων της ιστορικής εξέλιξης, με αναφορές σε όσο το δυνατόν περισσότερους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας (πολιτικό και ιδεολογικό, οικονομικό και κοινωνικό, πολιτιστικό και θρησκευτικό, περιβαλλοντολογικό και οικολογικό κ.λπ.).
- Να καλλιεργήσουν τον σαφή και όσο είναι δυνατό γλαφυρό ιστορικό λόγο, τόσο με την προφορική αφήγηση όσο και με τη γραπτή έκθεση (συμβατική και ηλεκτρονική), χρησιμοποιώντας το ειδικό λεξιλόγιο και την καθιερωμένη ορολογία της ιστορικής επιστήμης.
- Να είναι σε θέση να αξιοποιούν και να αξιολογούν κριτικά τις πολλαπλές ευκαιρίες της μη συμβατικής ιστορικής εκπαίδευσης, που προσφέρουν τα σύγχρονα μουσεία, τα ποικίλα ΜΜΕ και οι εκλαϊκευτικές εκδόσεις, χωρίς να υιοθετούν άκριτα ενδεχόμενα λάθη και ανιστόρητες ή ατεκμηρίωτες ερμηνείες.

2.3.3 Θεματικές Περιοχές και διδακτικοί στόχοι

Α΄ ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

■ Διδακτική Ενότητα

Προϊστορία. Η εποχή του λίθου, η εποχή του χαλκού. Λαοί και πολιτισμοί της Εγγύς Ανατολής. Κυκλαδικός, μινωικός και μυκηναϊκός πολιτισμός. Η γραφή και τα προβλήματα της ανάγνωσης της. Η «Γραμμική Β». Θρησκεία και τέχνη. Προϊστορικοί οικισμοί στην Κύπρο. Η εποχή του Χαλκού στην Κύπρο: καθημερινή ζωή και τέχνη, επαφές με τους γειτονικούς λαούς της ανατολικής Μεσογείου και ιδιαίτερα με τους Αιγυπτίους. Η εγκατάσταση των Μυκηναίων στη νήσο και η σημασία της για τη μετέπειτα ιστορική εξέλιξή της.

• Διδακτικοί στόχοι

Προϊστορία και Ιστορία: βασικές διαφορές και αναλογίες. Η σημασία των πηγών. Διαφορές μεταξύ της «εποχής του Λίθου», της «Παλαιολιθικής» και της «Νεολιθικής εποχής». Οι λαοί και οι πολιτισμοί της Εγγύς Ανατολής: συγκρότηση πολιτειακών οντοτήτων, νομοθεσία, πολιτιστικά επιτεύγματα. Οι απαρχές του ελληνικού πολιτισμού: κυκλαδικός, μινωικός και μυκηναϊκός πολιτισμός – κοινωνική οργάνωση και τέχνη. Η οργάνωση των

πρώτων οικισμών στην Κύπρο. Η σημασία του χαλκού για τη νήσο. Η επαφή της με τους ανατολικούς πολιτισμούς. Οι Μυκηναίοι και οι απαρχές του ελληνικού πολιτισμού στην Κύπρο.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση για τα μέσα και τους τρόπους επιβίωσης του ανθρώπου στην εποχή των σπηλαίων και κατά τη μετάβαση στις πρώιμες περιόδους της Προϊστορίας. Εργασία για τη σημασία των πολιτισμών της Εγγύς και Μέσης Ανατολής στην πορεία της ανθρώπινης ιστορίας (κοινωνική οργάνωση, διοίκηση, νομοθεσία, τέχνη). Συζήτηση, με βάση τον χάρτη του Αιγαίου και της ανατολικής Μεσογείου, για τη συνάρτηση των διαφόρων εκφάνσεων των πολιτισμών της περιοχής στην εποχή του χαλκού. Κατάρτιση πίνακα με τις κυριότερες οικονομικές, κοινωνικές, θρησκευτικές εκδηλώσεις του κυκλαδικού, μινωικού και μυκηναϊκού πολιτισμού.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Εικονογραφικό υλικό για τη ζωή και την τέχνη των ανθρώπων κατά τις διδασκόμενες περιόδους. Σχολιασμός εικόνων με σχέδια των σπηλαίων ή απεικονίσεων νεολιθικών οικισμών. Αναζήτηση σε κυπριακά μουσεία των σχετικών τεκμηρίων. Παρουσίαση υλικού για αντίστοιχες δραστηριότητες σε άλλες κοινωνίες του κόσμου κατά τις ίδιες πάντοτε περιόδους. Συζήτηση για λαούς και φυλές σε απομονωμένες περιοχές του σύγχρονου κόσμου (π.χ. Αμαζονία), όπου εμφανίζονταν μέχρι την εποχή μας εκφάνσεις της ζωής, παρόμοιες με εκείνες των προϊστορικών περιόδων.

■ Διδακτική Ενότητα

Ο ελληνικός κόσμος από το 1100 έως το 800 π.Χ.

Η εποχή της ελληνικής εσωστρέφειας. Μετακινήσεις και διαμόρφωση των γεωγραφικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών των ελληνικών φύλων. Ο πρώτος ελληνικός αποικισμός. Ο κόσμος των ομηρικών επών. Το ελληνικό αλφάβητο και η γεωμετρική τέχνη. Τα νέα βασίλεια στην Κύπρο. Οι επαφές με το φοινικικό πολιτισμό.

• Διδακτικοί στόχοι

Αλλαγές που επήλθαν στον ελλαδικό χώρο μετά την παρακμή του μυκηναϊκού κόσμου. Οι έννοιες της «φυλετικής κοινότητας» και της «γεωμετρικής τέχνης». Η διατήρηση της γραφής στην Κύπρο παρά την παρακμή των Μυκηναίων στην Ελλάδα. Πολιτική οργάνωση των νέων βασιλείων της Κύπρου. Παρουσία των Φοινίκων και αξιολόγηση της επίδρασής τους στην Κύπρο.

• Δραστηριότητες

Μελέτη εικαστικών έργων της γεωμετρικής περιόδου και συσχέτισή τους με την εικαστική δημιουργία της εποχής του χαλκού (θρησκευτικά, αισθητική αγωγή). Επισήμανση χωρίων από τον Όμηρο με πολιτιστικά στοιχεία της περιόδου του πρώτου ελληνικού αποικισμού.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία. Παρουσίαση στην τάξη εικονογραφημένων εκδόσεων για μνημεία του μυκηναϊκού κόσμου και της Κύπρου της διδασκόμενης περιόδου. Ανάγνωση αποσπασμάτων της Ιλιάδας και Οδύσσειας σε σύγχρονες νεοελληνικές αποδόσεις.

■ Διδακτική Ενότητα

Αρχαϊκή εποχή. Η αποικιακή εξάπλωση των Ελλήνων στη Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο (Δεύτερος ελληνικός αποικισμός). Ανάδυση και ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων. Αθήνα και Σπάρτη. Οι Πανελλήνιοι δεσμοί. Οι περσικοί πόλεμοι. Τέχνες και γράμματα στην αρχαϊκή εποχή. Η Κυπροαρχαϊκή εποχή (σημασία του όρου και βασικά χαρακτηριστικά). Η επανάσταση του Ονησίλου. Ο πολιτισμός της κυπροαρχαϊκής εποχής – Σαλαμίνα.

• Διδακτικοί στόχοι

Οι συνέπειες των ελληνικών μεταναστεύσεων στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό τομέα. Ο θεσμός της πόλης-κράτους και η σημασία του στην ανάπτυξη του ελληνικού κόσμου. Κοινωνική και πολιτική δομή της Σπάρτης και της Αθήνας: οι διαφορές τους. Τα συνεκτικά στοιχεία του ελληνικού κόσμου και η σημασία τους. Η νικηφόρα αντιμετώπιση από τους Έλληνες της περσικής εισβολής και οι συνέπειές της. Βασικά χαρακτηριστικά της αρχαϊκής τέχνης. Οι κατακτητές της Κύπρου. Η κυπριακή επανάσταση κατά των Περσών. Τα αίτια της πολιτιστικής ανάπτυξης της Κύπρου και οι επιδράσεις άλλων πολιτισμών στο νησί.

• Δραστηριότητες

Τοποθέτηση πάνω σε σύγχρονο χάρτη της Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου των κυριότερων ελληνικών πόλεων που ιδρύθηκαν κατά τον Β΄ αποικισμό. Καταγραφή τοπωνυμίων και σύγκριση με τα σημερινά (Γεωγραφία, Γλώσσα). Συζήτηση για τη λειτουργία και το πνεύμα των Ολυμπιακών Αγώνων στην αρχαία Ελλάδα και στη σύγχρονη εποχή (με αναφορές στην επιστήμη, την τεχνολογία, την οικονομία, την τέχνη, την επικοινωνία και την αισθητική). Μελέτη έργων τέχνης της αρχαϊκής περιόδου. Συζήτηση για τη σημασία της γεωγραφικής θέσης της Κύπρου στο σύνορο πολιτισμών, και της επίπτωσής της στην ιστορία της νήσου.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Παρουσίαση στην τάξη οπτικοακουστικών και όσο είναι δυνατόν έγκυρων τηλεοπτικών ή άλλων ανάλογων προγραμμάτων που αναφέρονται στην εποχή.

■ Διδακτική Ενότητα

Κλασική εποχή: Η σταδιακή διαμόρφωση του πολιτεύματος της Αθήνας. Η Συμμαχία της Δήλου και η περίοδος της αθηναϊκής ηγεμονίας. Η ακμή της αθηναϊκής δημοκρατίας και ο αθηναϊκός «χρυσός αιώνας»: τέχνη, καθημερινή ζωή, παιδεία. Ο Πελοποννησιακός Πόλεμος. Η σπαρτιατική και η θηβαϊκή ηγεμονία. Η Μακεδονία, ο Φίλιππος και η ενοποίηση των Ελλήνων. Οι εκστρατείες του Αλεξάνδρου. Κυπροκλασική εποχή: Οι επιχειρήσεις των Ελλήνων για την απελευθέρωση της Κύπρου από τους Πέρσες. Ο Ευαγόρας και η κυπριακή ελευθερία. Ο πολιτισμός της κλασικής εποχής. [Να διδαχθεί κατά προτίμηση μέσα από συζητήσεις και εργασίες].

• Διδακτικοί στόχοι

Η μετάλλαξη της Αθηναϊκής Συμμαχίας σε ηγεμονία, τα βασικά χαρακτηριστικά του δημοκρατικού πολιτεύματος της αρχαίας Αθήνας και η σημασία του στην εξέλιξη των πολιτευμάτων στην αρχαία Ελλάδα, αλλά και στο σύγχρονο κόσμο. Αποτίμηση της κλασικής τέχνης τόσο σε σχέση με την εποχή της όσο και με τα αισθητικά πρότυπα των μεταγενέστερων ιστορικών περιόδων σε ολόκληρο τον κόσμο. Πτυχές της καθημερινής ζωής στην αρχαία Ελλάδα κατά την κλασική περίοδο. Αίτια και αφορμές (και δι-

άκριση μεταξύ τους) και συνέπειες του Πελοποννησιακού Πολέμου για τον ελληνικό κόσμο. Οι διαδοχικές απόπειρες ελληνικών πόλεων για ηγεμονία και οι συνέπειες των ενδοελληνικών ανταγωνισμών. Το πολιτικό, οικονομικό, στρατιωτικό και διοικητικό έργο του Μ. Αλεξάνδρου και η σημασία των κατακτήσεών του για την εξέλιξη του πολιτισμού. Ο Κίμων και η προσπάθεια απελευθέρωσης της Κύπρου. Ο Ευαγόρας και η ιδέα της ελληνικής ελευθερίας.

• Δραστηριότητες

Κατάρτιση πίνακα με τα κύρια όργανα της εξουσίας στην αθηναϊκή δημοκρατία. Παρουσίαση των κυριότερων εκδηλώσεων της καθημερινής ζωής στην Αθήνα της κλασικής εποχής (π.χ. Αγορά, θέατρο, δικαστήρια). Δραματοποίηση υποτιθέμενης συνεδρίασης της αθηναϊκής Εκκλησίας του Δήμου, με πρωταγωνιστές εκπροσώπους δυο παρατάξεων: της φιλομακεδονικής και της αντιμακεδονικής (Αρχαία ελληνικά, Γλώσσα, Κοινωνική και πολιτική αγωγή). Αποτύπωση στο χάρτη της πορείας του Μ. Αλεξάνδρου στην Ανατολή. Εργασία με θέμα την Ακρόπολη της Αθήνας και τα λαμπρότερα κλασικά οικοδομήματα της ελληνικής αρχαιότητας. Με αφορμή τα «μάρμαρα της Ακρόπολης» συζήτηση για το ζήτημα των αρχαιοτήτων (ελλαδικών, κυπριακών, αιγυπτιακών κ.λπ.), που βρίσκονται σήμερα διάσπαρτες σε ξένα μουσεία και ιδιωτικές συλλογές.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Ανάγνωση κειμένων της εποχής (σε μετάφραση), κατά προτίμηση εκείνων που συνδέονται θεματικά με την ύλη των μαθημάτων. Εικονογραφικό ή άλλο οπτικό υλικό από το νέο Μουσείο της Ακρόπολης ή τα ανάλογα τμήματα ξένων Μουσείων (π.χ. του Βρετανικού). Συζήτηση (με τη βοήθεια εικονογραφικού υλικού) για τα πολιτιστικά στοιχεία που προώθησε ο Μ. Αλέξανδρος στους λαούς της Ανατολής.

■ Διδακτική Ενότητα

Οι ελληνιστικοί χρόνοι και η ρωμαϊκή κατάκτηση. Τα ελληνιστικά βασίλεια και η κατάσταση στον ελλαδικό χώρο. Η άνοδος της Ρώμης και η ρωμαϊκή κατάκτηση του ελληνικού κόσμου. Γράμματα, επιστήμες και τέχνες κατά την ελληνιστική περίοδο. Ο ελληνορωμαϊκός πολιτισμός. [Η διδασκαλία των θεμάτων αυτών να γίνει κατά προτίμηση μέσα από συζητήσεις και εργασίες].

• Διδακτικοί στόχοι

Τα βασικά χαρακτηριστικά των ελληνιστικών βασιλείων και θέση τους στην ιστορία της Εγγύς και Μέσης Ανατολής. Οι παράγοντες της ανόδου της Ρώμης και η πολιτειακή της εξέλιξη, σε σύγκριση με τον ελληνικό κόσμο. Η Κύπρος και οι ανταγωνισμοί των διαδόχων του Μ. Αλεξάνδρου – η περίοδος της πτολεμαϊκής κυριαρχίας. Ο πολιτισμός της ελληνιστικής Κύπρου και η σημασία της περιόδου στους δεσμούς της νήσου με τον υπόλοιπο Ελληνισμό. Οι βασικές πτυχές του ελληνιστικού πολιτισμού και τα κύρια χαρακτηριστικά του. Πολιτιστικός συγκρητισμός και ο ρόλος της εξάπλωσης της ελληνικής «κοινής». Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ρωμαϊκού πολιτισμού και η διαχρονική προσφορά του στον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πολιτισμό. Η σημασία της σύζευξης του ελληνικού και του ρωμαϊκού πολιτισμού.

• Δραστηριότητες

Εργασία και συζήτηση: συγκριτική θεώρηση της ρωμαϊκής και της αθηναϊκής Δημοκρατίας (Κοινωνική και πολιτική αγωγή). Πορίσματα από τη μελέτη της γεωγραφικής

εξάπλωσης των Ρωμαίων στην ελληνιστική Ανατολή (Γεωγραφία). Συζήτηση και ανάλυση της γεωπολιτικής σημασίας για την εποχή εκείνη (αλλά και για τις μεταγενέστερες περιόδους) της ανατολικής Μεσογείου. Εργασία για την ανάπτυξη των επιστημών στην ελληνιστική εποχή, με έμφαση στη γεωγραφία (Πτολεμαίος). Εργασία ή συζήτηση σχετικά με έργα τέχνης της ελληνιστικής εποχής, σε συσχέτισμό προς τις πολιτικές, κοινωνικές και άλλες συνθήκες (Αισθητική Αγωγή, Θρησκευτικά). Συζήτηση για τις «εφευρέσεις» της ελληνιστικής περιόδου, με παρουσίαση εικονογραφική ενδεικτικών δειγμάτων (π.χ. της «Υδραυλίδος» του μηχανικού Κτησιβίου, ή της «αιολόσφαιρας» ή «ατμοστριβίλου» του Ήρωνα του Αλεξανδρέα). Εργασία ή συζήτηση για τις επιδράσεις του ρωμαϊκού κόσμου στη διαμόρφωση του πολιτισμού της Δυτικής, κυρίως, Ευρώπης – βασικά τεκμήρια (νεολατινικές γλώσσες, πολιτικοί θεσμοί, διοικητική οργάνωση, πολεοδομία κ.λπ.).

• **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Εικονογραφημένο υλικό για τα έργα τέχνης και οικοδομήματα της ελληνιστικής εποχής. Επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία. Συζήτηση για την τύχη κυπριακών μνημείων της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου σε κατεχόμενες περιοχές (Σαλαμίνα).

Συζήτηση για τα μεγάλα ρωμαϊκά αρχιτεκτονήματα (π.χ. το Κολοσσαίο) και συγκρίσεις με τα αντίστοιχα ελληνικά. Συζήτηση (με παρουσίαση χαρτών μεταγενέστερων περιόδων) της λεγόμενης Πτολεμαϊκής Γεωγραφίας και της αξιοποίησής της στα βυζαντινά χρόνια, αλλά και στα χρόνια της Αναγέννησης και των γεωγραφικών εξερευνήσεων.

■ **Διδακτική Ενότητα**

Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Η «Pax Romana». Η κρίση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ο Κωνσταντίνος και η μεταφορά της πρωτεύουσας στην Κωνσταντινούπολη. Η ρωμαϊκή Κύπρος: Διοικητική οργάνωση, κοινωνία, θρησκεία, πολιτισμός.

• **Διδακτικοί στόχοι**

Η διαμόρφωση της Αυτοκρατορίας (Imperium) και τα αίτια της κρίσης της. Χριστιανισμός: Εμφάνιση, διάδοση και διώξεις. Η γεωπολιτική και πολιτιστική σημασία της μεταφοράς της πρωτεύουσας του ρωμαϊκού κράτους από τη Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη.

• **Δραστηριότητες**

Δημιουργία χάρτη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, με υπόμνημα και τα πιο σημαντικά πληθυσμικά κέντρα. Μελέτη κτηρίων και άλλων αρχαιολογικών ευρημάτων που βοηθούν στην ανάπλαση της καθημερινής ζωής των κατοίκων της Ρώμης. Οι βασικοί ιστορικοί παράγοντες της εξάπλωσης του Χριστιανισμού, ιδιαίτερα στον ελληνικό κόσμο. Συζήτηση ή εργασία για τη ζωή των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων, τα αίτια των μεγάλων διώξεων και την ανάδειξη των πρώτων μαρτύρων (με έμφαση στους Κυπρίους πρωτομάρτυρες). Συζήτηση για την επίδραση του Χριστιανισμού στη διαμόρφωση των μετέπειτα ανθρώπινων κοινωνιών (όχι μόνο των χριστιανικών).

• **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Εικονογραφημένο υλικό (πρόσθετο στην εικονογράφηση των εγχειριδίων) για τη ρωμαϊκή περίοδο, ιδιαίτερα στην Κύπρο. Σχολιασμός σχετικών κινηματογραφικών ή τηλεοπτικών αποδόσεων της εποχής. Ανάγνωση κειμένων της περιόδου σε νεοελληνικές αποδόσεις (π.χ. αποσπάσματα από τα *Γεωγραφικά* του Στράβωνα για την Κύπρο).

■ Διδακτική Ενότητα

Από τη Ρώμη στη Νέα Ρώμη – Βυζάντιο.

Η διοικητική διαίρεση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στο ανατολικό και δυτικό τμήμα. Η μεγάλη μετανάστευση των λαών και η κατάλυση του Δυτικού τμήματος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Η εποχή του Ιουστινιανού: εσωτερική πολιτική και νομοθεσία, πολιτισμός και τέχνη· εξωτερική πολιτική και προσπάθειες ενοποίησης της ρωμαϊκής επικράτειας. Ο Ηράκλειος, οι αγώνες κατά των Περσών και η ολοκλήρωση του εξελληνισμού της κρατικής διοίκησης στο Ανατολικό Τμήμα της Αυτοκρατορίας. Η Κύπρος στην πρώιμη βυζαντινή περίοδο. [Συνοπτική εξέταση: μελέτη του εγχειριδίου, συζητήσεις και εργασίες]

• Διδακτικοί στόχοι

Οι λόγοι μεταφοράς της ρωμαϊκής πρωτεύουσας και οι συνέπειες της απόφασης αυτής του Μ. Κωνσταντίνου. Οι συνέπειες της διαίρεσης της αυτοκρατορίας σε Ανατολικό και Δυτικό τμήμα. Ο χώρος και οι συνέπειες της μετανάστευσης των λαών κατά τον 5ο αιώνα. Το όραμα της επανένωσης της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και η τύχη του. Το νομοθετικό έργο του Ιουστινιανού. Οι λόγοι και η σημασία της ανακήρυξης του Αυτοκέφαλου της Εκκλησίας της Κύπρου.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση για τα πλεονεκτήματα της γεωγραφικής και γεωπολιτικής θέσης της Κωνσταντινούπολης σε σύγκριση με την πόλη της Ρώμης. Μελέτη πάνω στον χάρτη και αποτύπωση της πορείας των γερμανικών φύλων και των Ούννων. Συζήτηση ή εργασία για τις συνέπειες από την εμφάνιση των σημαντικότερων αιρέσεων στο εσωτερικό του Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους. Εργασία για τη φυσιολογία της νέας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, με έμφαση στη θρησκεία (χριστιανισμός, αιρέσεις), τον πολιτισμό (γράμματα, τέχνες) κ.λ.π.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Να παρουσιαστούν/προβληθούν στην τάξη εικονικές αναπαραστάσεις της Κωνσταντινούπολης με τα σπουδαιότερα κτίσματά της (πριν και μετά την περίοδο του Ιουστινιανού). Να αναλυθεί η σημασία των μεγάλων μεταναστεύσεων των λαών με συγκρίσεις (ποσοτικές και ποιοτικές) για παλαιότερα, αλλά και σύγχρονα φαινόμενα μαζικών μετοικεσιών.

■ Διδακτική Ενότητα

Μέση βυζαντινή περίοδος. Το Βυζάντιο και οι γείτονές του: Σλάβοι και Άραβες. Οι Άραβες και η άνοδος του Ισλάμ. Η βυζαντινή εποποιία. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων. Οργάνωση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και η Εικονομαχία. Κοινωνική και οικονομική ζωή. Η Κύπρος στη βυζαντινοαραβική σύγκρουση. Η ιδιαιτερότητα της Κύπρου κατά την Εικονομαχία.

• Διδακτικοί στόχοι

Εναλλαγή συνύπαρξης και σύγκρουσης μεταξύ του Βυζαντίου και των γειτόνων του. Ο ρόλος του Βυζαντίου στην πνευματική συγκρότηση του σλαβικού και του ευρύτερου ανατολικοευρωπαϊκού χώρου (Ορθοδοξία). Η σημασία της εμφάνισης και εξάπλωσης του Ισλάμ και της εικονομαχίας. Πολιτιστικές αλληλεπιδράσεις Ισλάμ και Βυζαντίου. Η κοινωνική διάσταση της νομοθεσίας των αυτοκρατόρων της Μακεδονικής Δυναστείας.

Η θέση της Κύπρου στη βυζαντινο-αραβική αναμέτρηση και στην περίοδο της εικονομαχίας. Η κυπριακή βυζαντινή τέχνη.

• Δραστηριότητες

Αποτύπωση σε χάρτες των μεταβολών –διαχρονικά– στα σύνορα του Βυζαντίου. Μελέτη πηγών και αρχαιολογικών ευρημάτων που συνδέονται με το Ισλάμ και σχολιασμός εικαστικών έργων της αραβικής τέχνης. Παιχνίδι ρόλων: επιχειρηματολογία υπέρ και κατά των εικόνων σε υποτιθέμενη «εικονομαχία».

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Εικονογραφικό υλικό για τον Κύριλλο και Μεθόδιο και συζήτηση για τις σχέσεις της ελληνικής/βυζαντινής μεγαλογράμματης γραφής με τα «γλαγολιτικά/κυριλικά». Παρουσίαση και σχολιασμός εικόνων της περιόδου της ακμής της ρωσικής τέχνης (ναοί, εικονογραφία), που δείχνουν τη σχέση της με τη βυζαντινή. Επίσκεψη σε μουσεία και λατρευτικούς χώρους με δείγματα της τέχνης (αρχιτεκτονική, ζωγραφική, ψηφιδωτά) της υπό εξέταση εποχής.

■ Διδακτική Ενότητα

Παρακμή και πτώση του Βυζαντίου. Το Σχίσμα με τη Δύση. Η μάχη του Μαντζικέρτ, η εμφάνιση των Σελτζούκων Τούρκων και η σταδιακή βυζαντινή υποχώρηση από τη Μικρά Ασία. Οι Σταυροφορίες. Από την πρώτη στη δεύτερη Άλωση της Κωνσταντινούπολης: Οι απαρχές ενός νέου ελληνικού κόσμου. Πολιτισμός, επιστήμη και τέχνη στην ύστερη φάση της ζωής του Βυζαντίου. [Συνοπτική εξέταση: μελέτη του εγχειριδίου, συζητήσεις και εργασίες]

• Διδακτικοί στόχοι

Η εσωτερική κατάσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και τα αίτια της παρακμής. Οι Σταυροφορίες: αίτια, στόχοι, αποτελέσματα. Η σημασία του διαμελισμού της Αυτοκρατορίας στα 1204 και ο ρόλος των Βενετών. Οι συνέπειες της Άλωσης του 1453 για τον Ελληνισμό και την Ευρώπη.

• Δραστηριότητες

Παιχνίδι ρόλων: δύο ομάδες μαθητών αναλαμβάνουν τους ρόλους εκπροσώπων των δύο Εκκλησιών και υποστηρίζουν επιχειρήματα υπέρ και κατά των ενεργειών που οδήγησαν στο σχίσμα. Συζήτηση ή εργασία για ορισμένα από τα ακόλουθα ή ανάλογα θέματα: Τα αίτια και οι συνέπειες του εκκλησιαστικού σχίσματος από τις αρχές ως τη σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας. Τα ελληνικά και φραγκικά κράτη που δημιουργήθηκαν στο χώρο του Βυζαντίου μετά την τέταρτη Σταυροφορία. Η ανάδυση της ιδέας του Νέου Ελληνισμού (Ρωμανία, Ρωμαίοι-Ρωμιοί, Graeci - Γραικοί, Έλληνες).

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Ανάγνωση κειμένων (π.χ. του Χρονικού του Σφραντζή) στο πρωτότυπο ή σε νεοελληνική απόδοση ή δημοτικών τραγουδιών ή/και παρουσίαση οπτικοακουστικού υλικού που αναφέρονται στην Άλωση του 1453.

■ Διδακτική Ενότητα

Η Μεσαιωνική Ευρώπη. Μετακινήσεις λαών στη Δυτική Ευρώπη. Ο Καρλομάγνος και το φεουδαρχικό σύστημα. Η αραβική κατάκτηση της ιβηρικής χερσονήσου. Το ιδεώδες της χρι-

στιανικής ενοποίησης και η πολυδιάσπαση της δυτικής Ευρώπης. Ο ρόλος της Καθολικής Εκκλησίας. [Συνοπτική εξέταση: μελέτη του εγχειριδίου, συζητήσεις και εργασίες]

• **Διδακτικοί στόχοι**

Η σταδιακή αποκοπή της Δυτικής Ευρώπης από την Ανατολική και οι συνέπειές της στην ανάπτυξη στη «Δύση» ιδιόμορφων κοινωνικών δομών και πολιτικών θεσμών (π.χ. φεουδαρχίας, ισχυρής εκκλησιαστικής παρουσίας κλπ.). Η ανακοπή της αραβικής προέλασης στην καρδιά της δυτικής Ευρώπης (732) και η σημασία της. Η τέχνη της μεσαιωνικής Ευρώπης.

• **Δραστηριότητες**

Συζήτηση ή εργασία για ορισμένα από τα ακόλουθα ή ανάλογα θέματα: Η εποχή του Καρλομάγνου και οι μετέπειτα μιμητές του στην ευρωπαϊκή ιστορία. Το φεουδαρχικό σύστημα. Η αραβική συμβολή στον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Σύγκριση της βυζαντινής και της δυτικής εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής.

• **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Παρουσίαση εικονογραφικού υλικού σχετικού με την τέχνη και την αρχιτεκτονική της μεσαιωνικής Ευρώπης.

■ **Διδακτική Ενότητα**

Η Κύπρος κάτω από δυτική κυριαρχία (1191-1571). Από τον Ριχάρδο Λεοντόκαρδο στους Λουζινιάν. Η εμφύτευση του φεουδαλικού συστήματος στην Κύπρο. Η περίοδος της Βενετοκρατίας. Διοίκηση, κοινωνία, οικονομία στα χρόνια της Φραγκοκρατίας. Η θέση και οι δοκιμασίες της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

• **Διδακτικοί στόχοι**

Η σημασία της γεωπολιτικής θέσης της Κύπρου για το μεσογειακό εμπόριο της εποχής και την πολιτική κυριαρχία στη Μέση Ανατολή. Ο ελληνορθόδοξος πληθυσμός του νησιού κάτω από φεουδαρχική και λατινική κυριαρχία: Περιπέτειες της Ορθόδοξης Εκκλησίας, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, καθημερινή ζωή και σχέσεις των Κυπρίων με τους Φράγκους. Ο ρόλος της Ελένης Παλαιολογίνας και της Αικατερίνης Cornaro στην εσωτερική κατάσταση και την εναλλαγή της πολιτικής κυριαρχίας στη νήσο. Πολιτιστικές αλληλεπιδράσεις στην κυπριακή τέχνη των χρόνων της Φραγκοκρατίας (ζωγραφική, αρχιτεκτονική κ.λπ.).

• **Δραστηριότητες**

Μελέτη για προσωπικότητες της εποχής (π.χ. Άγ. Νεόφυτος Έγκλειστος) ή/και για τους «μάρτυρες της Καντάρας». Συζήτηση ή εργασία για την εκκλησιαστική τέχνη της εποχής (π.χ. στις εικόνες ναών και μουσείων, σε φωτογραφίες της Αγίας Σοφίας, του Αγίου Νικολάου και του Αββαείου του Μπελλαπαϊς). Εργασία ή συζήτηση για τα σωζόμενα οχυρωματικά έργα της περιόδου (ανάλογα με τα πλησιέστερα μνημεία).

• **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Επίσκεψη σε μουσεία ή ιστορικά μνημεία (εκκλησιαστικά, οχυρωματικά κ.λπ.) και ενημέρωση για την προγενέστερη μορφή τους (πραγματική ή εν μέρει φανταστική) με βάση αναπαραστάσεις τους (γκραβούρες κ.λπ.) σε περιηγητικά έργα. Συζήτηση για την παρουσία της εξιδανικευμένης μορφής της Αικατερίνης Cornaro στη δυτική τέχνη –μουσική και κυρίως ζωγραφική (αναζήτηση και παρουσίαση σχετικών πινάκων δυτικών ζωγράφων).

■ Διδακτική Ενότητα

Η Ευρώπη στους νεότερους χρόνους. Η Αναγέννηση και οι γεωγραφικές ανακαλύψεις. Η κρίση στη δυτική Εκκλησία (Μεταρρύθμιση, Αντιμεταρρύθμιση) και οι θρησκευτικοί πόλεμοι. Η ανάπτυξη της τέχνης και των επιστημών από τον 15ο ως τον 18ο αιώνα.

• Διδακτικοί στόχοι

Η σημασία της ανακάλυψης και της διάδοσης της τυπογραφίας. Τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά αίτια της ευρωπαϊκής αποικιοκρατικής επέκτασης και οι συνέπειές της στη μετέπειτα τύχη του κόσμου, αλλά και στη συγκρότηση της ευρωπαϊκής «ταυτότητας». Η διαμόρφωση του δυτικού «έθνους-κράτους», η ανάδυση των μεγάλων δυνάμεων και οι απαρχές του διαχρονικού ανταγωνισμού για την ευρωπαϊκή πολιτική ηγεμονία.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση ή εργασία για την ελληνική συμβολή στην αναγέννηση των κλασικών σπουδών και του ουμανισμού στη Δύση. Εργασία για τις μεγάλες επιστημονικές εφευρέσεις ή τις καλλιτεχνικές αλλαγές της περιόδου, με ειδικές αναφορές στους πρωτεργάτες τους (π.χ. Γουτεμβέργιος, Γαλιλαίος, Κοπέρνικος, Κέπλερ, Νεύτωνας κ.λπ., και Τζιότο, ντα Βίντσι, Μιχαήλ-Άγγελος, Θεοτοκόπουλος κ.λπ.). Συζήτηση για τις επιστημονικές γνώσεις και τεχνολογικές εφευρέσεις που επέτρεψαν την πραγματοποίηση των υπερπόντιων ταξιδιών (Φυσική, Γεωγραφία, Μαθηματικά, Τεχνολογία). Δραματοποίηση: επιχειρηματολογία υπέρ και κατά των Ευρωπαίων κατακτητών σε σχέση και με τις συνέπειες των ανακαλύψεων, ιδιαίτερα για τις «νέες» χώρες («φορείς» δυτικού πολιτισμού, εκχριστιανιστική δράση, εξόντωση ιθαγενών κ.λπ.).

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Πρόσθετο εικονογραφικό ή και οπτικο-ακουστικό υλικό για βασικά κεφάλαια της ιστορίας της εποχής (π.χ. την ανάπτυξη της τυπογραφίας, της ναυπηγικής-ναυσιπλοΐας, της αρχιτεκτονικής κ.λπ.).

■ Διδακτική Ενότητα

Ο ελληνικός κόσμος υπό βενετική και οθωμανική κυριαρχία. Δομή, οργάνωση και εξέλιξη των βενετικών κτήσεων και της οθωμανικής επικράτειας στην ανατολική Μεσόγειο και η θέση των ελληνορθόδοξων υπηκόων τους. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η κοινοτική οργάνωση του ελληνορθόδοξου στοιχείου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι ελληνικές παροικίες στην Ευρώπη και το ζήτημα της νεοελληνικής ελευθερίας στην προεπαναστατική περίοδο.

• Διδακτικοί στόχοι

Η διαδικασία της συγκρότησης του Νέου Ελληνισμού (σύγκριση με τις διαδικασίες στο βενετικό/φραγκικό και οθωμανικό περιβάλλον). Ο ρόλος της Εκκλησίας και της Διασποράς στην ανάδυση της παιδείας και στους προσανατολισμούς της νεοελληνικής πολιτικής ιδεολογίας. Οι εκφραστές της ειρηνικής συμβίωσης (από τους «άρχοντες» της Κωνσταντινούπολης στους Φαναριώτες και τους «κοτζαμπάσηδες») και της δυναμικής αντιπαράθεσης με τους Οθωμανούς κυριάρχους (τοπικοί εκκλησιαστικοί αξιωματούχοι, «κλέφτες» και αρματολοί, λόγιοι και ανερχόμενοι «αστοί», μέλη των ελληνικών παροικιών του Εξωτερικού κ.λπ.). Από τους φορείς της λαϊκής παράδοσης στο Νεοελληνικό Διαφωτισμό.

• Δραστηριότητες

Εργασία/ες με θέματα όπως: οι βασικοί διοικητικοί οθωμανικοί θεσμοί, το παιδομάζωμα (denzirme), οι εξισλαμισμοί, ο κρυπτοχριστιανισμός και οι νεομάρτυρες. Εργασία ή συζήτηση για το Νεοελληνικό Διαφωτισμό. Κατάρτιση πίνακα με τις κυριότερες ελληνικές παροικίες στη δυτική και την ανατολική Ευρώπη, με συμβολική παράθεση ποιοτικών στοιχείων (επαγγέλματα, εκπαίδευση, εκδόσεις κ.λπ.).

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Παρουσίαση στην τάξη: α) απεικονίσεων (από κάθε είδους κείμενα) της ζωής στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, με δείγματα Ελλήνων κληρικών, εμπόρων, Οθωμανών ανδρών, γυναικών και διοικητικών και στρατιωτικών, Βενετών αξιωματούχων, ιστορικών τόπων (Κωνσταντινούπολη, νησιά Αιγαίου, Κρήτη, Κύπρος, ελληνική εκκλησία Βενετίας και Φλαγγίνειος Σχολή κ.ά.π.) μέσω μεταφοράς και πολέμου (καραβιών, γαλερών κ.λπ.)· β) εικονογραφημένων βιβλίων ή λευκωμάτων με δείγματα από τις ελληνικές εκδόσεις της Βενετίας και της Βιέννης ή αντικειμένων της καθημερινής ζωής των Ελλήνων στην περίοδο της Βενετοκρατίας και Τουρκοκρατίας.

■ Διδακτική Ενότητα

Η Κύπρος υπό οθωμανική κυριαρχία. Η πρώτη φάση, 1571-1821. Η κατάκτηση του νησιού και οι κοινωνικές και δομικές αλλαγές του οθωμανικού καθεστώτος. Η ανασύσταση της Ορθόδοξης Εκκλησίας και ο ρόλος της στη ζωή του ελληνορθόδοξου ποιμνίου της. Η εμφάνιση και ιστορική εξέλιξη της μουσουλμανικής κοινότητας. Κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες για τις δυο μεγάλες εθνοτικο-θρησκευτικές ομάδες του νησιού. Οι σχέσεις των χριστιανών κατοίκων με τη Δύση, οι αντιτουρκικές κινήσεις και οι εξεγέρσεις του πληθυσμού. Η Κύπρος «σκάλα» στο εμπόριο των ευρωπαϊκών κρατών στην ανατολική Μεσόγειο. Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός και η Κύπρος.

• Διδακτικοί στόχοι

Η οθωμανική εξουσία στην Κύπρο: βασικά χαρακτηριστικά και τοπικές ιδιομορφίες. Οι τομείς ειρηνικής κοινωνικής συμβίωσης χριστιανών και μουσουλμάνων. Ο κυπριακός κρυπτοχριστιανισμός. Η Εκκλησία της Κύπρου: το ζήτημα της εθναρχίας, τα προνόμια και ο ρόλος της στο φορολογικό σύστημα. Το πρόβλημα της παιδείας στο νησί και οι προσπάθειες των Κυπρίων του Εξωτερικού για την ανάπτυξή της. Η φύση των κυπριακών αντιτουρκικών κινήσεων και κινημάτων πριν από το 1821. Η ανάδυση των μικρών θρησκευτικών και εθνοτικών κοινοτήτων του νησιού (Μαρωνιτών, Αρμενίων, Λατίνων) κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση για τις συνέπειες της οθωμανικής κατάκτησης της Κύπρου στη μετέπειτα εξέλιξη του νησιού και ιδιαίτερα στη δημιουργία της κυπριακής Διασποράς (πρώτη μεγάλη περίοδος στην ιστορία της). Συζήτηση για τον τρόπο λειτουργίας της οθωμανικής διοίκησης και τις κοινωνικές τάξεις της Κύπρου στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και για τις αλλαγές που επέφερε το νέο κυριαρχικό καθεστώς σε σύγκριση με τα χρόνια της Φραγκοκρατίας.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Συζήτηση για τις πηγές της κατάκτησης της Κύπρου από τους Οθωμανούς, με ανάγνωση ελληνικών κειμένων (π.χ. του «Θρήνου της Κύπρου»).

Παρουσίαση στην τάξη εικονογραφικού υλικού (γκραβούρες από περιηγητικά έργα) για χαρακτηριστικές εκφάνσεις της καθημερινής ζωής χριστιανών και μουσουλμάνων, μνημεία και ιστορικούς χώρους της Κύπρου των χρόνων της οθωμανικής κυριαρχίας. Επισκέψεις σε χριστιανικά και μουσουλμανικά μνημεία της εποχής. Συζήτηση για σημαντικές κυπριακές προσωπικότητες της κυπριακής Διασποράς, με ανάγνωση αποσπασμάτων από το έργο τους στο πρωτότυπο (π.χ. από το έργο του Νεοφύτου Ροδινού *Περί ηρώων, στρατηγών, φιλοσόφων...* του 1659 ή του αρχιμανδρίτη Κυπριανού, *Ιστορία χρονολογική...* του 1788).

Γ΄ ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

■ Διδακτική Ενότητα

Από το Διαφωτισμό ως το τέλος της ναπολεόντειας περιόδου. Η εποχή και τα βασικά χαρακτηριστικά του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού. Η Αμερικανική Επανάσταση. Η Γαλλική Επανάσταση και η εποχή του Ναπολέοντα.

• Διδακτικοί στόχοι

Οι κοινωνικές και ιδεολογικές προϋποθέσεις της ανάδυσης και της εξάπλωσης του Διαφωτισμού στην Ευρώπη και οι σημαντικότεροι «καρποί» του. Η σημασία και οι μακροπρόθεσμες συνέπειες της Γαλλικής Επανάστασης για την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια ιστορία. Βασικές πολιτικές έννοιες και θεσμοί που καθιερώθηκαν από τη Γαλλική Επανάσταση. Ο νέος πολιτικός χάρτης της Ευρώπης μετά την πτώση του Ναπολέοντα.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση ή μελέτη σχετικά με τις πολιτικές και κοινωνικές απόψεις των σημαντικότερων εκπροσώπων του Διαφωτισμού. Δημιουργία χρονολογικών πινάκων με τα κυριότερα γεγονότα και πρόσωπα της Αμερικανικής και της Γαλλικής Επανάστασης. Σύνταξη γλωσσαρίου με όρους σχετικούς με τις ιδέες και τους θεσμούς της Αμερικανικής και Γαλλικής Επανάστασης (Κοινωνική και πολιτική αγωγή).

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Χρήση τηλεοπτικού ή και κινηματογραφικού υλικού για τη Γαλλική Επανάσταση και την περίοδο του Ναπολέοντα, ως αφορμή για συζήτηση και προβληματισμό για τους τρόπους (και τους κινδύνους) σύγχρονης απόδοσης μιας σημαντικής ιστορικής εποχής.

■ Διδακτική Ενότητα

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 και η Ευρώπη. Η οικονομική, κοινωνική και ιδεολογική προετοιμασία του ελληνικού κόσμου για την αγώνα της εθνικής ανεξαρτησίας. Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός και οι σημαντικότεροι φορείς του. Η Φιλική Εταιρεία και η έναρξη της Επανάστασης. Κύριοι σταθμοί στην εξέλιξη της Επανάστασης. Πολιτειακή οργάνωση των επαναστατημένων Ελλήνων. Η Ελληνική Επανάσταση, το κίνημα του φιλελληνισμού και η ευρωπαϊκή διπλωματία. Η Ελληνική Επανάσταση και η Κύπρος: από την 9η Ιουλίου 1821 ως τις εξεγέρσεις του 1833. Η εμφάνιση του ενωτικού κινήματος. Τα επαναστατικά κινήματα του 1830 και του 1848 στην Ευρώπη.

• Διδακτικοί στόχοι

Η επίδραση του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης στο ιδεολογικό περιεχόμενο της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Παράδοση και νεωτερισμοί στις προσπάθειες

για την πολιτική οργάνωση των επαναστατημένων Ελλήνων. Η σημασία της ευρωπαϊκής πολιτικής και του φιλελληνικού κινήματος στην τελική έκβαση της Ελληνικής Επανάστασης. Η συμμετοχή των Ελλήνων της Κύπρου στην προετοιμασία (Φιλική Εταιρεία κ.λπ.) και στις στρατιωτικές επιχειρήσεις της Επανάστασης. Η απήχηση στην Κύπρο της ελληνικής εξέγερσης και οι συνέπειες των αιματηρών γεγονότων στις 9-14 Ιουλίου 1821. Ο Καποδίστριας και οι απαρχές του εθνικού κινήματος στην Κύπρο. Κοινωνικά αίτια και ιδεολογικό υπόβαθρο των ευρωπαϊκών επαναστάσεων του 1830 και του 1848.

• Δραστηριότητες

Συγκέντρωση δημοτικών τραγουδιών και εικαστικών έργων με σχετικό προς την Επανάσταση περιεχόμενο και εντοπισμός των ιστορικών στοιχείων (αισθητική αγωγή, Γλώσσα, Λογοτεχνία). Συζήτηση/μελέτη για τους Κυπρίους εθελοντές που πήραν μέρος στην ελληνική Επανάσταση. Συζήτηση με θέμα τα γεγονότα της 9ης Ιουλίου 1821 στην Κύπρο, σε σύγκριση με ανάλογες επιπτώσεις στους Έλληνες κατοίκους άλλων περιοχών υπό οθωμανική κυριαρχία, άσχετα από τη συμμετοχή τους στην Επανάσταση (π.χ. στην Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη κ.α.).

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Παρουσίαση εικαστικών έργων με περιεχόμενο σχετικό με την ελληνική Επανάσταση (προσωπικότητες και των δυο αντιμαχόμενων πλευρών, σημαίες και άλλα σύμβολα, απεικονίσεις μαχών), αλλά και με τη συμμετοχή της Κύπρου στην επανάσταση του 1821 (π.χ. απαγχονισμός αρχιεπισκόπου Κυπριανού). Παρουσίαση στην τάξη και σχολιασμός οθωμανικών πηγών για την ελληνική Επανάσταση.

■ Διδακτική Ενότητα

Νέες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες στην Ευρώπη. Η Βιομηχανική Επανάσταση. οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις. Νέα εθνικά κράτη (Ιταλία, Γερμανία, βαλκανικά κράτη). Η ανάπτυξη της αποικιοκρατίας και του νέου ευρωπαϊκού ιμπεριαλισμού. Αμερική, Κίνα, Ιαπωνία.

• Διδακτικοί στόχοι

Οι συνθήκες ωρίμανσης και οι κυριότερες φάσεις της Βιομηχανικής Επανάστασης. Η εξάπλωση των σοσιαλιστικών ιδεών και η ανάπτυξη του συνδικαλιστικού κινήματος. Τα δεδομένα του ιστορικού παρελθόντος και οι νέες συνθήκες που οδήγησαν στην ανάπτυξη των νέων εθνικών κρατών στην Ευρώπη. Αίτια και συνέπειες της αποικιοκρατικής πολιτικής και του ιμπεριαλισμού των Μεγάλων Δυνάμεων.

• Δραστηριότητες

Μελέτη του χάρτη εξάπλωσης του σιδηροδρομικού δικτύου στην Ευρώπη κατά τον 19ο αι. Μελέτη και παρουσίαση λογοτεχνικών έργων ή πολιτικών κειμένων που αναφέρονται στη Βιομηχανική Επανάσταση και στις συνέπειές της για τη ζωή των ανθρώπων (Λογοτεχνία, Πολιτική Αγωγή). Εκπόνηση χάρτη που αποτυπώνει τη δημιουργία νέων εθνικών κρατών στην Ευρώπη.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Εικονογραφικό υλικό για τις επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις από τα τέλη του 18ου ως τα τέλη του 19ου αιώνα (ατμομηχανές, σιδηρόδρομοι και ατμοπλοΐα, άνθρακας, υψικάμινος και μεταλλουργία, τηλεγράφος και τηλεφωνία, βιομηχανική χημεία και ηλεκτρισμός κ.λπ.).

■ Διδακτική Ενότητα

Το ελληνικό κράτος (1830-1909). Η διακυβέρνηση του Καποδίστρια. Ο Όθων και η «Βαυαροκρατία». Από την επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 στην έξωση του Όθωνα. Η πολιτική ζωή ως και το κίνημα του 1909 (Γουδί). Η επέκταση του ελληνικού κράτους. Το Κρητικό Ζήτημα. Εθνικοί ανταγωνισμοί στα Βαλκάνια και Μακεδονικό Ζήτημα. Η ελληνική οικονομία και κοινωνία κατά τον 19ο αι.

• Διδακτικοί στόχοι

Η σημασία των προσπαθειών του Καποδίστρια για την οργάνωση του νεοελληνικού κράτους και οι λόγοι της αντίδρασης στις προσπάθειες αυτές. Η διαδικασία φιλελευθεροποίησης του ελληνικού πολιτεύματος (από την απόλυτη στη συνταγματική μοναρχία). Οι αλλαγές στην ελληνική κοινωνία (αστικοποίηση) και ο ρόλος του αλυτρωτισμού και της Μεγάλης Ιδέας στην πορεία προς την ενοποίηση του Ελληνισμού.

• Δραστηριότητες

Σύνταξη πίνακα με τα μέτρα του Καποδίστρια για την παιδεία, την οικονομία, τη διοίκηση. Συζήτηση/εργασία για τη σημασία της εισαγωγής της συνταγματικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα και για το περιεχόμενο άρθρων των Συνταγμάτων του 1844 και του 1864 (συγκρίσεις/διαφορές). Σύνταξη γλωσσαρίου με όρους που σχετίζονται με την περίοδο αυτή. Παιχνίδι ρόλων: Διάλογος με επιχειρήματα υπέρ/κατά των επιλογών του Καποδίστρια, υπέρ/κατά των επιλογών του Τρικούπη, υπέρ/κατά της Μεγάλης Ιδέας. Συζήτηση/εργασία για τον κυπριακό εθελοντισμό κατά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 και τους Βαλκανικούς Πολέμους.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Μελέτη εικαστικών έργων για την επανάσταση του 1843. Αναζήτηση και ανάγνωση στιχουργημάτων ποιητάρηδων που αναφέρονται στη συμμετοχή Κυπρίων στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897.

■ Διδακτική Ενότητα

Η Κύπρος κατά την τελευταία περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας και την πρώτη της Αγγλοκρατίας. Οικονομική και κοινωνική ζωή, απόπειρες διοικητικών μεταρρυθμίσεων, κρίσεις του Ανατολικού Ζητήματος και αποικιοκρατικές βλέψεις των Δυτικών Δυνάμεων στην ανατολική Μεσόγειο. Η πρώτη περίοδος της Αγγλοκρατίας και τα βασικά χαρακτηριστικά του αποικιακού καθεστώτος. Η δημογραφική και εθνολογική σύνθεση του πληθυσμού της Κύπρου στην περίοδο 1881-1931. Το όραμα της ένωσης και το ενωτικό κίνημα από το 1878 ως τους Βαλκανικούς Πολέμους.

• Διδακτικοί στόχοι

Η κρίση του Ανατολικού Ζητήματος του 1876-1878 και η κατάληψη της Κύπρου από τους Βρετανούς. Η σημασία της αλλαγής της κυριαρχίας στη μετέπειτα οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική εξέλιξη της νήσου. Η θέση της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου στο νέο κυριαρχικό καθεστώς.

• Δραστηριότητες

Εργασία για την ανάπτυξη του ελληνοκυπριακού Τύπου στην πρώτη περίοδο της Αγγλοκρατίας. Συζήτηση για την κατάσταση στην ελληνική εκπαίδευση στις αρχές του 20ού αιώνα και τις παρεμβάσεις του αποικιακού καθεστώτος. Ο ρόλος του Παγκυπρίου

Γυμνασίου και του Παγκυπρίου Διδασκαλείου. Έρευνα για την εικόνα της παιδείας στην τουρκοκυπριακή κοινότητα στα χρόνια της Αγγλοκρατίας. Οι πρώτες ενωτικές κινήσεις και τα αντίστοιχα υπομνήματα των Ελλήνων Κυπρίων.

• **Πρόσθετο υλικό από τον διδάσκοντα** (ενδεικτικό)

Ανάγνωση και σχολιασμός πρωτογενών πηγών εποχής για την κοινωνική, οικονομική, πολιτιστική και πολιτική ζωή της Κύπρου στα τέλη του 19ου και τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα. Αναζήτηση και παρουσίαση ανάλογου εικονογραφικού υλικού (γκραβούρες και φωτογραφίες, δείγματα ή φωτοτυπίες των πρώτων κυπριακών εφημερίδων κ.λπ.).

■ **Διδακτική Ενότητα**

Επιστήμες, γράμματα και τέχνη τον 19ο αι. στην Ευρώπη και την Ελλάδα. [Να διδαχθεί κατά προτίμηση μέσα από συζητήσεις και εργασίες]

• **Διδακτικοί στόχοι**

Η πρόοδος των φυσικών επιστημών και της φιλοσοφίας και το ρεύμα του θετικισμού. Η σημασία των όρων θετικισμός, ρομαντισμός, νεοκλασικισμός, ιμπρεσιονισμός. Ιδεολογικά, καλλιτεχνικά και λογοτεχνικά ρεύματα του 19ου αιώνα στην Ευρώπη και την Ελλάδα.

• **Δραστηριότητες**

Συζήτηση ή εργασία για ορισμένα από τα ακόλουθα θέματα: Νεοκλασικισμός και αρχιτεκτονική στην Ελλάδα του 19ου αιώνα. Κατάρτιση πίνακα με τα κυριότερα επιτεύγματα της επιστήμης κατά τον 19ο αι. και τις αντίστοιχες εφευρέσεις (Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία, Βιολογία, Τεχνολογία). Μελέτη έργων τέχνης, παρουσίαση αποσπασμάτων έργων της εποχής.

• **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Παρουσίαση εικαστικού και φωτογραφικού υλικού για τα νεοκλασικά κτίσματα στην Ευρώπη και την Ελλάδα. Παραλληλισμός με μεταγενέστερες απομιμήσεις στην Κύπρο παράλληλα με την αποικιακή αρχιτεκτονική της περιόδου της Αγγλοκρατίας.

■ **Διδακτική Ενότητα**

Η ελληνική εθνική εξόρμηση (1912-22) και ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Η βενιζελική ανόρθωση. Βαλκανικοί Πόλεμοι. Αίτια και εξέλιξη του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου. Η ρωσική επανάσταση. Ο Εθνικός Διχασμός και η συμμετοχή της Ελλάδας στον πόλεμο. Οι μεταπολεμικές περιπέτειες της Ελλάδας: Μικρασιατική Καταστροφή. Οι εξελίξεις στο Κυπριακό στην περίοδο 1912-1923.

• **Διδακτικοί στόχοι**

Η σημασία των εκσυγχρονιστικών προσπαθειών του Ελευθερίου Βενιζέλου. Οι δυο φάσεις των Βαλκανικών πολέμων, τα αίτια και οι συνέπειές τους. Τα αίτια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και οι συνθήκες εμπλοκής της Ελλάδας. Ο «Εθνικός Διχασμός» και οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες πολιτικές του συνέπειες. Η έκταση και σημασία της αναμόρφωσης του μεταπολεμικού πολιτικού χάρτη της Ευρώπης. Η διαχρονική σημασία της Ρωσικής Επανάστασης του 1917 στην παγκόσμια ιστορία. Η σχέση της Μικρασιατικής Εκστρατείας με την ανάπτυξη του τουρκικού εθνικού κινήματος και οι

μετέπειτα συνέπειες στις εσωτερικές εξελίξεις των δυο χωρών και ιδιαίτερα στην οικονομική και κοινωνική ιστορία της Ελλάδας.

• Δραστηριότητες

Μελέτη στο χάρτη των σταδιακών εδαφικών επεκτάσεων της Ελλάδας (1864-1923) και κατάρτιση συγκριτικού πίνακα αριθμητικών δεδομένων, όπως π.χ. της έκτασης και του πληθυσμού της χώρας πριν και μετά τις εδαφικές προσαρτήσεις (Μαθηματικά, Γεωγραφία). Συλλογή, παρουσίαση και σχολιασμός έργων λαϊκών ζωγράφων με θέμα τους βαλκανικούς πολέμους. Μελέτη αποσπασμάτων λογοτεχνικών έργων ή πηγών της εποχής για τους Βαλκανικούς πολέμους, τη συμμετοχή της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, τη Μικρασιατική Εκστρατεία και την Καταστροφή. Καταγραφή των υλικών, των μέσων και των μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο για την καταστροφή του αντιπάλου (Φυσική, Χημεία, Βιολογία, Τεχνολογία). Συλλογή υλικού (φωτογραφίες, άρθρα εφημερίδων, κείμενα, απομνημονεύματα κ.ά.) για τη συμμετοχή της Κύπρου στους Βαλκανικούς Πολέμους.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Αναζήτηση και ανάγνωση αποσπασμάτων από επιστολές και πολεμικά ημερολόγια ή από στιχουργήματα ποιητάρηδων που αναφέρονται στην κυπριακή συμμετοχή στους Βαλκανικούς Πολέμους του 1912-13, στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και στη Μικρασιατική Καταστροφή. Προβολή ντοκιμαντέρ για τα δεινά του Μεγάλου Πολέμου και συζήτηση για την υπαγωγή της επιστήμης και της τεχνολογίας στην υπηρεσία της πολεμικής καταστροφής. Συζήτηση για την αποτυχία του ειρηνιστικού κινήματος στην αποτροπή του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

■ Διδακτική Ενότητα

Ο Μεσοπόλεμος. Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929. Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της. Η Ελλάδα στον Μεσοπόλεμο: Η εγκατάσταση των προσφύγων, η αρχή της εκβιομηχάνισης και οι προσπάθειες για την πολιτική συνεργασία των κρατών της ΝΑ Ευρώπης και της Τουρκίας. Η Συνθήκη της Λωζάννης και η Κύπρος. Ανακήρυξη της νήσου σε Αποικία του Στέμματος. Κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, η εξέγερση του 1931 και οι συνέπειές της. Η «Παλμεροκρατία».

• Διδακτικοί στόχοι

Η ένταση της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής κρίσης στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου. Ο ρόλος της Κοινωνίας των Εθνών στην αποτροπή μιας νέας πολεμικής καταστροφής και τα αίτια της τελικής αποτυχίας της. Η άνοδος του φασισμού και του ναζισμού και ο χαρακτήρας της εξωτερικής πολιτικής τους. Οι πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα και η επιβολή της δικτατορίας του Μεταξά. Η σημασία της εγκατάστασης των προσφύγων και η συμβολή τους στην ανάπτυξη, οικονομική και κοινωνική, της Ελλάδας. Αίτια και συνέπειες της κυπριακής εξέγερσης του 1931. Ο ρόλος της Εκκλησίας της Κύπρου στο ενωτικό κίνημα.

• Δραστηριότητες

Επιλογή και σχολιασμός φωτογραφικού υλικού και κειμένων με θέμα τη ναζιστική και φασιστική ιδεολογία, με έμφαση στα στοιχεία του φυλετισμού και της λατρείας της βίας. Κατάρτιση διαγραμμάτων με αριθμητικά δεδομένα, ενδεικτικά της οικονομικής κρίσης της εποχής. Εργασία για τις προσπάθειες ενοποίησης της Ευρώπης στη διάρκεια του

Μεσοπολέμου και τον σφετερισμό των σχεδίων της πανευρωπαϊκής συνεργασίας από τον φασισμό και τον ναζισμό. Συζήτηση για την εγκατάσταση προσφύγων (Ελλήνων και Αρμενίων) της Μικράς Ασίας στην Κύπρο. Εργασία/συζήτηση για τη σημασία της κυπριακής εξέγερσης του 1931. Εργασία/συζήτηση για την κυπριακή συμμετοχή στον Ισπανικό Εμφύλιο Πόλεμο (1936-39).

- **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Παρουσίαση οπτικοακουστικού ή κινηματογραφικού υλικού για την άνοδο του ναζισμού στη Γερμανία και του φασισμού στην Ιταλία και για τον Ισπανικό Εμφύλιο Πόλεμο.

■ Διδακτική Ενότητα

Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος, η Ελλάδα και η Κύπρος. Αίτια και κύριες φάσεις του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Η συμμετοχή της Ελλάδας στα 1940-41. Κατοχή, Αντίσταση, Απελευθέρωση. Η ίδρυση του ΟΗΕ. Η Κύπρος, 1939-45: ίδρυση νέων πολιτικών κομμάτων, ανάπτυξη του εργατικού κινήματος, συμμετοχή Κυπρίων στον Πόλεμο.

- **Διδακτικοί στόχοι**

Αίτια και κύριες συνέπειες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Η σημασία της συμμετοχής της Ελλάδας στον πόλεμο και η συμβολή της στην τελική νίκη των Συμμάχων. Αξιολόγηση της συμβολής της Κύπρου στον πόλεμο.

- **Δραστηριότητες**

Μελέτη αριθμητικών στοιχείων σχετικά με τις υλικές και ανθρώπινες απώλειες των ευρωπαϊκών κρατών κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Συζήτηση για τη σημασία της καθυστέρησης, εξαιτίας της ελληνικής συμμετοχής στον Πόλεμο, της γερμανικής επίθεσης στη Σοβιετική Ένωση. Κατοχή και αντίσταση μέσα από φωτογραφικό υλικό και πηγές της εποχής. Μελέτη δημοσιευμένων πηγών σχετικά με τους Κυπρίους εθελοντές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Δημιουργία χάρτη με τους τόπους στους οποίους υπηρέτησαν οι Κύπριοι εθελοντές.

- **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Συλλογή, παρουσίαση και σχολιασμός υλικού για τον ελληνοϊταλικό πόλεμο (γελοιογραφίες, λογοτεχνικά κείμενα, αρθρογραφία κυπριακών εφημερίδων, σατιρικά στιχουργήματα κ.λπ.).

■ Διδακτική Ενότητα

Η μεταπολεμική εποχή. Η διαίρεση της Ευρώπης, Διπολισμός και Ψυχρός Πόλεμος. Το τέλος της αποικιοκρατίας και ο Τρίτος Κόσμος. Οι πρώτες μεταπολεμικές προσπάθειες για την ενοποίηση της Ευρώπης. [Συνοπτική έκθεση, κυρίως με συζήτηση μέσα στην αίθουσα και με βάση τα εγχειρίδια].

- **Διδακτικοί στόχοι**

Η σημασία του χωρισμού του κόσμου σε Ανατολικό και Δυτικό: Τα βασικά αίτια της μεταξύ τους αντιπαράθεσης και οι αρνητικές συνέπειες στη ζωή των λαών και των δυο «στρατοπέδων». Η άνοδος των κρατών του Τρίτου Κόσμου και οι προσπάθειες παρέμβασής τους στη διεθνή σκηνή. Η ίδρυση του Συμβουλίου της Ευρώπης και τα πρώτα βήματα προς την ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση ή εργασία για ορισμένα από τα ακόλουθα θέματα: Οι βασικοί παράγοντες της δημιουργίας και της συντήρησης του «Ψυχρού Πολέμου». Οι χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και της «ατλαντικής» συμμαχίας και η ισορροπία των δυνάμεων. Το αντι-αποικιακό κίνημα και οι πρωταγωνιστές του. ο ρόλος του ΟΗΕ στις προσπάθειες για την ειρήνη και τα όρια της λειτουργίας του.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Επιλογή (με αυστηρά ιστορικά κριτήρια) οπτικοακουστικού ή κινηματογραφικού υλικού για την ίδρυση του ΟΗΕ ή για άλλα βασικά κεφάλαια της μεταπολεμικής ιστορίας και παρουσίασή του στην τάξη. Συζήτηση για την ευρωπαϊκή ενοποίηση και το ρόλο της στην υπέρβαση των εθνικιστικών διαφορών μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών.

■ Διδακτική Ενότητα

Η μεταπολεμική Ελλάδα. Ο εμφύλιος πόλεμος και τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα της μεταπολεμικής περιόδου. Από το τέλος του Εμφυλίου στη δικτατορία των συνταγματαρχών. Η μεταπολίτευση και η αποκατάσταση ενός σταθερού δημοκρατικού πολιτεύματος. Οι κύριες φάσεις της ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. [Συνοπτική εξέταση]

• Διδακτικοί στόχοι

Επισημάνση των μεγάλων κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων της μετεμφυλιακής Ελλάδας. Η μεταπολεμική μετανάστευση και οι δημογραφικές, κοινωνικές και οικονομικές της συνέπειες. Η σημασία της συγκρότησης της σύγχρονης ελληνικής δημοκρατίας και της ένταξης της χώρας στην Ενωμένη Ευρώπη.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση ή εργασία με θέμα την ευρωπαϊκή ενοποίηση και το ρόλο της στην υπέρβαση των εθνικιστικών διαφορών μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών. Μελέτη στατιστικών πινάκων και χάρτη που αποτυπώνει τη διεύρυνση (οικονομική και πολιτική) της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1946 και εξής. Κατάρτιση στατιστικού πίνακα με αριθμητικά στοιχεία των χωρών που ανήκουν σήμερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (π.χ. έκταση, πληθυσμός, Α.Ε.Π. κλπ.) και σχολιασμός (Μαθηματικά, Γεωγραφία). Μελέτη και σχολιασμός των βασικών αρχών του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Συγκέντρωση και παρουσίαση φωτογραφικού υλικού από τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο, την πολιτική προσφυγιά και τη μεταπολεμική μετανάστευση. Παρουσίαση αποσπασμάτων πηγών ή λογοτεχνικών έργων για τα κεφάλαια αυτά της μεταπολεμικής ιστορίας της Ελλάδας.

■ Διδακτική Ενότητα

Η μεταπολεμική Κύπρος και η Κυπριακή Δημοκρατία. Η απήχηση του ελληνικού εμφυλίου πολέμου στην Κύπρο. Κορύφωση του ενωτικού κινήματος (ενωτικό δημοψήφισμα, αίτημα για διεθνοποίηση). Η άνοδος του αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'. Ο αντιαποικιακός-ενωτικός αγώνας (1955-1959). Οι συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου και η συγκρότηση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου και διακοινοτικές συγκρούσεις (1958, 1963-64). Νέα κρίση του Κυπριακού Ζητήματος (1963-1974). Το πραξικόπημα του 1974. Η

τουρκική εισβολή και οι συνέπειες της. Η πολιτική, οικονομική και κοινωνική πρόοδος των ελεύθερων περιοχών μετά το 1974.

• **Διδακτικοί στόχοι**

Οι στόχοι του ενωτικού κινήματος μετά το 1945. Οι κύριοι πόλοι της ελληνικής κυπριακής κοινωνικής και πολιτικής ζωής (Εθναρχία, ΑΚΕΛ). Οι στόχοι της ένοπλης αναμέτρησης με τους Άγγλους και οι εμβληματικές μορφές του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα. Οι διακοινοτικές συγκρούσεις του 1958 και οι επιπτώσεις τους. Η σημασία της δημιουργίας ενός ανεξάρτητου κυπριακού κράτους και τα προβλήματα στα πρώτα χρόνια λειτουργίας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Οι διακοινοτικές συγκρούσεις του 1963-64 και οι επιπτώσεις τους. Οι συνέπειες της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο του 1974. Παράγοντες και σημασία της οικονομικής απογείωσης των ελεύθερων περιοχών της νήσου. Η είσοδος της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και οι προοπτικές της εξέλιξης αυτής. Οι επίμονες διακοινοτικές συνομιλίες για την αποκατάσταση της εδαφικής ενότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας και της ειρηνικής συμβίωσης όλων των πολιτών της.

• **Δραστηριότητες**

Εργασία ή συζήτηση με θέμα: Ο αγώνας της ΕΟΚΑ μέσα από τη λογοτεχνική και εικαστική δημιουργία (επιλογή και παρουσίαση αντιπροσωπευτικών έργων). Κείμενα των πρωταγωνιστών του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του 1955-59. Αναζήτηση πηγών και τεκμηρίων για τις σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου. Πραγματοποίηση συνεντεύξεων και συλλογή άλλου υλικού (φωτογραφίες, άρθρα στον τύπο, απομνημονεύματα κ.ά.) για τα γεγονότα του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής, κατά προτίμηση σε τοπικό/περιφερειακό επίπεδο (π.χ. πώς βίωσε το χωριό μου τα γεγονότα του πραξικοπήματος). Μελέτη της σύγχρονης κυπριακής μετανάστευσης (κυρίως μετά το 1974) και αδρομερής περιγραφή των κυριότερων ελληνοκυπριακών και τουρκοκυπριακών κοινοτήτων του Εξωτερικού (π.χ. του Λονδίνου).

• **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Αναζήτηση, ανάγνωση και σχολιασμός στιχουργημάτων Κύπριων ποιητάρηδων που αναφέρονται σε γεγονότα και πρόσωπα του εθνικο-απελευθερωτικού αγώνα.

Α΄ ΤΑΞΗ ΛΥΚΕΙΟΥ

■ **Διδακτική Ενότητα**

Λαοί και πολιτισμοί της Εγγύς και Μέσης Ανατολής (Από τα προϊστορικά χρόνια ως την έναρξη της ελληνιστικής εποχής). Πολιτική, κοινωνική και οικονομική οργάνωση και πολιτισμός των λαών της Μεσοποταμίας, των Αιγυπτίων, των Φοινίκων, των Εβραίων, των Χετταίων και των Μήδων και Περσών.

• **Διδακτικοί στόχοι**

Η σημασία του όρου Προϊστορία και τα βασικά χαρακτηριστικά της στους λαούς της ανατολικής Μεσογείου και της Εγγύς και Μέσης Ανατολής. Τα πολιτιστικά επιτεύγματα και η προσφορά των «Ανατολικών λαών» στον παγκόσμιο πολιτισμό. Η οικονομία και το εμπόριο. Η σημασία της επινόησης της γραφής. Οι μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις και οι σχέσεις τους με τον ελληνικό κόσμο.

• **Δραστηριότητες**

Σύνταξη συγκριτικών χρονολογικών πινάκων των διαφόρων πολιτισμών της Εγγύς και

Μέσης Ανατολής, σε συνδυασμό και με χάρτη της περιοχής. Εργασία για χαρακτηριστικά δείγματα των αρχιτεκτονικών τους δημιουργημάτων. Εργασία ή συζήτηση για την τεχνική της κατασκευής των πυραμίδων στην αρχαία Αίγυπτο. Συζήτηση: Πώς είδαν οι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς τους «Ανατολικούς» λαούς. Συζήτηση για τη γραφή των λαών της ανατολικής Μεσογείου και της Εγγύς Ανατολής και τις προσπάθειες για την αποκρυπτογράφηση τους.

- **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Προβολή και σχολιασμός ντοκιμαντέρ για τους αρχαίους Πέρσες ή άλλους λαούς της Εγγύς και Μέσης Ανατολής (ανάλογα με τις προσφερόμενες κατά περίπτωση δυνατότητες).

Σύντομη παρουσίαση και συζήτηση των θεωριών της «Μαύρης Αθηνάς» (αφρικανικές ρίζες του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού) και της αντίκρουσής τους.

Παρουσίαση, μέσα από ειδικές εικονογραφημένες εκδόσεις, καλλιτεχνικών έργων της ευρωπαϊκής τέχνης (κυρίως ζωγραφικής, αλλά και μουσικής), αφιερωμένων σε εμβληματικές μορφές ή σε γνωστά επεισόδια της Παλαιάς Διαθήκης.

■ Διδακτική Ενότητα

Η ελληνική προϊστορία και ο μινωικός και μυκηναϊκός πολιτισμός.

- **Διδακτικοί στόχοι**

Οι κυριότεροι προϊστορικοί οικισμοί στον ελλαδικό χώρο και τα αίτια της ανάπτυξής τους. Τα βασικά χαρακτηριστικά του κυκλαδικού, μινωικού και μυκηναϊκού πολιτισμού και οι παράγοντες της ακμής και της παρακμής τους. Τα διαθέσιμα στοιχεία για την κοινωνική τους οργάνωση και τη θρησκεία.

- **Δραστηριότητες**

Μελέτη και σύγκριση έργων τέχνης του μινωικού και μυκηναϊκού πολιτισμού και των σημαντικότερων κέντρων τους (Πύλος, Μυκήνες, Φαιστός, Κνωσός) και εργασίες για την καθημερινή ζωή, την κοινωνική συγκρότηση και τη γραφή. Εργασία για τον Η. Schliemann, τη σχέση του με την Ελλάδα και ρόλο του στην ανακάλυψη των αρχαιολογικών χώρων του μυκηναϊκού πολιτισμού.

- **Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα** (ενδεικτικό)

Συζήτηση για τις θεωρίες τις σχετικές με το περιεχόμενο ή τη λειτουργία του «Δίσκου της Φαιστού». Ενημέρωση των μαθητών/τριών για την ιστορία των ανασκαφών στην Κνωσό της Κρήτης (Arthur Evans). Συζήτηση για τα αίτια της παρακμής του μινωικού πολιτισμού και τη διασύνδεσή της με τη Θήρα.

■ Διδακτική Ενότητα

Νεολιθική, χαλκολιθική και εποχή του χαλκού στην Κύπρο. Οι πρώτες μυκηναϊκές εγκαταστάσεις στη νήσο.

- **Διδακτικοί στόχοι**

Η ζωή στη νεολιθική και χαλκολιθική εποχή. Τα χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής και των οικιών στη νεολιθική Κύπρο. Ο τρόπος ζωής του ανθρώπου και η ικανοποίηση των βασικών τους αναγκών. Η θέση της γυναίκας. Οι θρησκευτικές δοξασίες. Οι λατρευτικές και ταφικές συνήθειες. Η εποχή του χαλκού. Τα κύρια μεταλλεία και οι οικισμοί. Η ζωή

των κατοίκων. Αρχιτεκτονική. Εμπόριο και σχέσεις με τους γειτονικούς λαούς. Η άφιξη των Μυκηναίων και οι απαρχές του ελληνικού πολιτισμού. Τα κυπριακά βασίλεια (οργάνωση, θρησκεία, τέχνη). Το ζήτημα της γραφής.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση για τα αρχαιολογικά ευρήματα της ίδιας εποχής, αλλά διαφορετικών περιοχών. Εργασία για επιβιώσεις στοιχείων της προϊστορικής ζωής και τέχνης στη σύγχρονη εποχή. Εντοπισμός αρχαίων τοπωνυμίων που επιβιώνουν ως τις ημέρες μας. Σύγκριση των διαφόρων ειδών γραφής που αναπτύχθηκαν στο μεσογειακό, τον ελλαδικό και τον κυπριακό χώρο. Εργασία για τις αναφορές των ομηρικών επών και των κλασικών συγγραφέων στην Κύπρο.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία ή / και σε μεταλλεία χαλκού και σε χώρους σημερινών ανασκαφών. Προβολή ντοκιμαντέρ για την ιστορία των μεταλλείων στην Κύπρο. Συζήτηση για το εύρος των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων της Κύπρου με χώρες και λαούς της Μεσογείου (ανατολικής, κεντρικής και δυτικής), με άξονα το χαλκό.

■ Διδακτική Ενότητα

Ιστορικοί χρόνοι. Από τη γεωμετρική εποχή στα κλασικά χρόνια.

• Διδακτικοί στόχοι

Οι μεγάλες δημογραφικές, οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές στον ελλαδικό χώρο (11ος - 9ος αι. π.Χ.). Η πολιτική οργάνωση, η «πόλη-κράτος» και η σημασία του συστήματος. Η στροφή στη Μεσόγειο (8ος - 6ος αι. π.Χ.) και ο πρώτος και δεύτερος αποικισμός. Ο ελληνικός κόσμος του 5ου και του 4ου αι. π.Χ. (έως το 323 π.Χ.) και τα πολιτεύματά του. Οι Περσικοί Πόλεμοι και η σημασία τους για την ιστορία της ανατολικής Μεσογείου. Η αθηναϊκή ηγεμονία, ο Πελοποννησιακός Πόλεμος και η πανελλήνια ιδέα. Το μακεδονικό κράτος, ο ρόλος του Φιλίππου Β' και του Μ. Αλεξάνδρου στο εσωτερικό του ελληνικού κόσμου και στην εξόρμησή του προς την «Ανατολή». Οι Έλληνες στην ανατολική και τη δυτική Μεσόγειο. Ο πολιτισμός, τα γράμματα, οι τέχνες και η καθημερινή ζωή.

• Δραστηριότητες

Χάρτης των πόλεων του ελληνικού αποικισμού. Κατάρτιση πίνακα με τις θεμελιώσεις πολιτικές και κοινωνικές εκδηλώσεις σε Αθήνα και Σπάρτη με καταγραφή των βασικών ομοιοτήτων και διαφορών. Συζήτηση για τον κόσμο της Ακρόπολης των κλασικών χρόνων (θεματική εξακτίωση σε πτυχές, όπως το πολιτικό περιβάλλον εποχής, τα υλικά κατασκευής, η τεχνολογία κ.ά.). Παρουσίαση αρχαίων συγγραφέων και ειδικότερα Κυπρίων που αναφέρονται στην κλασική εποχή (π.χ. Άριστος ο Σαλαμίνιος, Ασκληπιάδης ο Κύπριος, Ίστρος ο Πάφιος, κ.ά.). Μικρές εργασίες για δείγματα έργων τέχνης της περιόδου. Συζήτηση για την επίδραση των επιτευγμάτων της εποχής στην πολιτική, την τέχνη, τη φιλοσοφία κ.ο.κ. Σχεδιασμός χάρτη με γραμμικές απεικονίσεις των εκστρατειών του Μ. Αλεξάνδρου και επισήμανση των τοπωνυμίων που αναφέρονται στους συγγραφείς της εποχής και που επιβιώνουν σήμερα με τα ίδια ή άλλα ονόματα (π.χ. από την Αλεξάνδρεια-Ισκανταρίγια της Αιγύπτου στην Αραχωσία-Κανταχάρ του Αφγανιστάν).

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Ανάγνωση και σχολιασμός απο-

σπασμάτων από έργα κλασικών συγγραφέων για την εποχή. Συζήτηση για τις γλωσσικές επιβιώσεις (τα «γκραικάνικα» και τα ελληνικά τοπωνύμια) των ελληνικών εστιών της αρχαιότητας στην Κάτω Ιταλία. Συνοπτική παρουσίαση των δυο βασικών θεωριών για τις επιβιώσεις αυτές. Παρουσίαση στην τάξη οπτικοακουστικών και τηλεοπτικών ή άλλων ανάλογων προγραμμάτων που αναφέρονται στην εποχή. Έλεγχος και συζήτηση για την εγκυρότητα των πληροφοριών τους, αλλά και για τις τεχνικές και ερμηνευτικές δυσκολίες και παγίδες που κρύβουν οι σύγχρονες προσπάθειες αναπαράστασης προγενέστερων (και μάλιστα απώτατων) ιστορικών περιόδων. Συζήτηση για τον κανόνα της χρυσής τομής στην αρχιτεκτονική και τη γλυπτική των κλασικών χρόνων (Αισθητική αγωγή, Μαθηματικά) και για τα βασικά κριτήρια που επιτρέπουν τον χαρακτηρισμό ενός έργου (αρχιτεκτονικού και γενικότερα καλλιτεχνικού) ως «κλασικού». Εικονογραφικό υλικό που επιτρέπει να διακρίνουμε τις επιδράσεις της ελληνικής τέχνης στους ασιατικούς λαούς της «επικράτειας» του Μ. Αλεξάνδρου (από χώρους ανασκαφών στις αντίστοιχες χώρες, π.χ. από τα Τάξιλα του Πακιστάν).

■ Διδακτική Ενότητα

Κυπρογεωμετρική εποχή.

Κυπροαρχαϊκή εποχή.

Κυπροκλασική εποχή.

• Διδακτικοί στόχοι

Οι Φοίνικες στην Κύπρο και η συμβολή τους στην ανάπτυξη του κυπριακού εμπορίου. Η Κύπρος στόχος νέων κατακτητών. Οι Πέρσες. Ο Ονήσιλος και κυπριακή επανάσταση κατά των Περσών. Θρησκεία, πολιτισμός, τέχνη και γράμματα. Η εκστρατεία του Κίμωνα. Ο Ευαγόρας Α΄. Ο Μέγας Αλέξανδρος και η Κύπρος.

• Δραστηριότητες

Μελέτη αρχαίων πηγών για την Κύπρο. Η σύγχρονη λογοτεχνία για την αρχαία Κύπρο (Καβάφης και Κύπριοι ποιητές). Εργασία και συζήτηση με συγκρίσεις της ιωνικής και κυπριακής επανάστασης με βάση τις πηγές. Εργασία για τον Ευαγόρα Α΄ και τη σημασία της πολιτικής του.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους ή και σε χώρους σύγχρονης ανασκαφής. Προβολή ντοκιμαντέρ για τη Σαλαμίνα και συζήτηση για τη σημερινή κατάσταση του σημαντικού αυτού αρχαιολογικού χώρου. Συζήτηση, με βάση συγκεκριμένα έργα τέχνης της κλασικής εποχής, για την οικονομική, κοινωνική και πολιτική κατάσταση στην Κύπρο της περιόδου αυτής.

■ Διδακτική Ενότητα

Η ελληνιστική εποχή.

• Διδακτικοί στόχοι

Τα βασικά χαρακτηριστικά των ελληνιστικών κρατών στην Ανατολή και στον ευρύτερο ελληνικό χώρο. «Πόλεις-κράτη» και «Συμπολιτείες». Πολίτευμα, κοινωνία και οικονομία, πνευματική ζωή, θρησκεία, τέχνη, γράμματα και επιστήμες. Νέα πολιτιστικά κέντρα.

• Δραστηριότητες

Εργασία και συζήτηση με βάση πηγές της εποχής για θέματα της καθημερινής ζωής των ελληνιστικών κοινωνιών. Εργασία για τα στοιχεία συνύπαρξης διαφορετικών πολιτιστικών παραδόσεων στις ελληνιστικές κοινωνίες. Εργασία για την «κοινή», τις σχέσεις της με την αττική, με άλλες ελληνικές διαλέκτους και με τη διαχρονική εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Εικονογραφικό υλικό για οικοδομήματα, μνημεία και επιστημονικά επιτεύγματα στην Εγγύς και τη Μέση Ανατολή στα ελληνιστικά χρόνια. Ανάγνωση και σχολιασμός ποιημάτων του Κ. Π. Καβάφη, εμπνευσμένων από πρόσωπα και επεισόδια της ελληνιστικής εποχής. Καταγραφή και παρουσίαση ελληνικών τοπωνυμίων της Μέσης Ανατολής με τη σημερινή τους μορφή είτε αυτή διασώζει την αρχική της προέλευση είτε όχι (π.χ. Λαοδίκεια-Λατάκεια, Βέροια-Χαλέπι της Συρίας). Συζήτηση για το ρόλο της «κοινής» ως «lingua franca» σε μια ευρύτατη περιοχή (από τη βόρεια Αφρική ως τον Καύκασο).

■ Διδακτική Ενότητα

Η Κύπρος κατά την ελληνιστική εποχή.

• Διδακτικοί στόχοι

Οι βασικές αλλαγές που επέφερε η κυριαρχία των Πτολεμαίων στη διοικητική οργάνωση, την οικονομία, την κοινωνία και τον πολιτισμό της Κύπρου. Ο Ζήνων ο Κιτιεύς και οι φιλοσοφικές του θέσεις.

• Δραστηριότητες

Εργασία για την κατάσταση που επικράτησε στην Κύπρο στα ελληνιστικά χρόνια με βάση πηγές της εποχής. Εργασία ή συζήτηση για τις σχέσεις της στωικής φιλοσοφίας με τη χριστιανική ηθική. Συζήτηση για τον κυπριακό αθλητισμό και τα γυμναστήρια της νήσου της ίδιας περιόδου.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Παρουσίαση (από ειδικές εικονογραφημένες εκδόσεις) και σχολιασμός του τμήματος του χάρτη του Κλαύδιου Πτολεμαίου που περιλαμβάνει την Κύπρο και αντιπαραβολή του με τους χάρτες του νησιού μεταγενέστερων περιόδων (π.χ. του 16ου αιώνα).

■ Διδακτική Ενότητα

Η ρωμαϊκή εποχή.

• Διδακτικοί στόχοι

Ο Ελληνισμός της Δύσης στα χρόνια της ανάδυσης της ρωμαϊκής δύναμης. Η σημασία της αναμέτρησης Καρχηδόνας-Ρώμης για την ιστορία της Μεσογείου. Πρώιμη Ρώμη και πρώιμη ρωμαϊκή πολιτεία (Res publica). Η διαμάχη πατρικίων-πληβείων. Συνέπειες των πρώτων ρωμαϊκών κατακτήσεων και η πολιτική ενοποίηση της Ιταλίας. Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στην εποχή του Αυγούστου: Πολίτευμα και διοίκηση, οικονομία και κοινωνία, δίκαιο και δουλοκτητικό σύστημα. Σχέσεις Ελληνισμού και Ρώμης. Οι επιρροές στη ρωμαϊκή τέχνη και λογοτεχνία. Κρίση στην κοινωνία, την οικονομία και στον αυτοκρατορικό θεσμό. Ο ρωμαϊκός επεκτατισμός και εξωτερικοί αντίπαλοι.

• Δραστηριότητες

Εργασία για τον εντοπισμό σε σημερινό χάρτη αρχαίων ελληνικών πόλεων στην κεντρική και τη δυτική Μεσόγειο, με παράλληλη καταγραφή των αντίστοιχων σύγχρονων τοπωνυμίων. Εργασία για σημαντικούς Έλληνες φιλόσοφους ή επιστήμονες της Σικελίας και της Κάτω Ιταλίας (π.χ. για τον Εμπεδοκλή ή τον Αρχιμήδη). Συζήτηση για το θεσμό της δουλείας στην αρχαιότητα και ιδιαίτερα στη ρωμαϊκή εποχή. Εργασία για ένα σημαντικό έργο τέχνης της ρωμαϊκής εποχής που σώζεται σήμερα.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Συζήτηση με βάση τη ρήση του Ορατίου (*Graecia capta ferum victorem capit et artes intulit agresti Latio*) για την πολιτιστική νίκη της κατακτημένης Ελλάδας επί της κυρίαρχης Ρώμης. Συζήτηση για τη σημασία και τη μεταγενέστερη απήχηση (στην ιδεολογία, την τέχνη κ.λπ.) της επανάστασης του Σπάρτακου. Συζήτηση για τις επιβιώσεις του ρωμαϊκού πολιτισμού, με έμφαση στη δημιουργία των νεολατινικών γλωσσών και των ρωμαϊκής προέλευσης διοικητικών και νομικών θεσμών της νεότερης Ευρώπης.

■ Διδακτική Ενότητα

Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και η επικράτηση του Χριστιανισμού.

Από την ίδρυση της Νέας Ρώμης ως την εποχή του Ιουστινιανού.

• Διδακτικοί στόχοι

Οι ανατροπές στις θρησκευτικές αντιλήψεις της εποχής (κυρίως με ανατολικές επιδράσεις). Η εμφάνιση και η διάδοση του Χριστιανισμού. Τα αίτια και οι μορφές των αντιδράσεων των Ρωμαίων αυτοκρατόρων στην άνοδο της νέας θρησκείας (με έμφαση στα χρόνια του Διοκλητιανού) και ο εκχριστιανισμός της Αυτοκρατορίας. Η σημασία των σχέσεων της νέας θρησκείας με το κράτος και η ισχυροποίηση της Ρωμαϊκής Ανατολής. Βασικές εξελίξεις στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία από την ίδρυση της Νέας Ρώμης ως την εποχή του Ιουστινιανού. Τα γράμματα και τέχνες, η χριστιανική και η «θύραθεν» παιδεία.

• Δραστηριότητες

Μελέτη στο χάρτη της Τετραρχίας και συζήτηση για τις συνέπειες της μεταφοράς της πρωτεύουσας από τη Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη. Συζήτηση για τα αίτια της επικράτησης του χριστιανισμού και τους παράγοντες (θεολογικούς και, κυρίως, ιστορικούς) της εμφάνισης και της εξάπλωσης των μεγάλων αιρέσεων της εποχής (π.χ. του αρειανισμού και του νεστοριανισμού). Εργασία με θέμα τις συγκλίσεις και αποκλίσεις ανάμεσα στον ιουδαϊσμό, το χριστιανισμό και τον ισλαμισμό σε συσχέτισμό με τις ιστορικές συνθήκες της ανάπτυξης ή της συρρίκνωσής τους. Εργασία ή συζήτηση για τα αίτια της αποτυχίας των ανατρεπτικών πρωτοβουλιών του αυτοκράτορα Ιουλιανού (του «Παραβάτη»). Εργασία ή συζήτηση για την ελληνική γλώσσα στην εκκλησιαστική φιλολογία. Εργασία για το νομοθετικό έργο του Ιουστινιανού και την επίδρασή του στο βυζαντινό, αλλά και στο νεότερο δίκαιο.

Συζήτηση για τα αίτια και τη σημασία της αποτυχίας της επανένωσης των μεσογειακών κτήσεων της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας με στρατιωτικά μέσα (Reconquista). Γνωριμία με τα σημαντικότερα έργα της αρχιτεκτονικής της εποχής, με μικρές εργασίες κατά είδη.

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Παρουσίαση των παιδαγωγικών θέσεων του (Μεγάλου) Βασιλείου Καισαρείας με βάση το κείμενό του: *Προς τους νέους όπως αν εξ ελληνικών ωφελούντο λόγων*. Πρόσθετο εικο-

νογραφικό υλικό για τα αρχιτεκτονικά κτίσματα της ιουστινιάνειας περιόδου. Ανάγνωση από νεοελληνική απόδοση αποσπασμάτων από έργα Βυζαντινών ιστορικών (π.χ. του Προκοπίου) για σημαντικές φάσεις της ίδιας εποχής. Συζήτηση για την έκταση των πολυεθνικών και πολυπολιτισμικών στοιχείων του Βυζαντίου σε σχέση με τον ελληνικό του χαρακτήρα (με αναφορές στη συμμετοχή διαφόρων εθνικών ομάδων, π.χ. των Αρμενίων, στη διοίκηση, αλλά και στην εκκλησία και γενικά την κοινωνία της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας). Συζήτηση για τη διαχρονικότητα της Αγίας Σοφίας ως συμβόλου. Παρουσίαση πρόσθετου εικονογραφικού υλικού, με τις μεγάλες αλλαγές στο εσωτερικό και το εξωτερικό του μνημείου. Συζήτηση για τη σημερινή του κατάσταση και λειτουργία.

■ Διδακτική Ενότητα

Η Ρωμαιοκρατία και τα πρώτα βήματα του χριστιανισμού στην Κύπρο.

• Διδακτικοί στόχοι

Τα αίτια και οι συνθήκες της κατάληψης της Κύπρου από τους Ρωμαίους. Η ιουδαϊκή παρουσία στην Κύπρο, οι πρωτεργάτες της διάδοσης του χριστιανισμού στο νησί και η σχετική με αυτούς εκκλησιαστική παράδοση. Το εμπόριο και η θαλάσσια δραστηριότητα κατά την περίοδο της ρωμαϊκής κυριαρχίας και συσχετισμός τους με την οικονομική, κοινωνική και πολιτική κατάσταση στην ανατολική Μεσόγειο. Τα σημαντικότερα αστικά και καλλιτεχνικά κέντρα της Κύπρου στα χρόνια της Ρωμαιοκρατίας.

• Δραστηριότητες

Συζήτηση για τον Κικέρωνα και την Κύπρο. Αναζήτηση και καταγραφή των αποστολικών αναφορών στην Κύπρο. Ο Στράβων και η Κύπρος (εντοπισμός των σχετικών χωρίων και σχολιασμός τους). Συζήτηση ή εργασία για τον Κύπριο φιλόσοφο Δημόνακτα. Εργασία και συζήτηση για τις παραδόσεις και τους θρύλους που σχετίζονται με την επίσκεψη της Αγίας Ελένης στην Κύπρο και τα ιερά προσκυνήματα που συνδέθηκαν με την επίσκεψη εκείνη (π.χ. το μοναστήρι του Τιμίου Σταυρού στο Σταυροβούνι κ.ά.).

• Πρόσθετο υλικό από το/τη διδάσκοντα/ουσα (ενδεικτικό)

Επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους (Πάφος, Κούριο). Πρόσθετο εικονογραφικό υλικό για τα κυπριακά ψηφιδωτά, τα θέατρα της εποχής και γενικά για αρχαιολογικούς χώρους και ευρήματα στην Κύπρο της περιόδου της Ρωμαιοκρατίας. Ανάγνωση ενδεικτικών αποσπασμάτων από τον *Συναξαριστή* για Κυπρίους πρωτομάρτυρες της ρωμαϊκής περιόδου και συζήτηση για τη σημασία τους ως ιστορικών πηγών.

■ Διδακτική Ενότητα

Πολιτισμοί της Νότιας Ασίας και της Άπω Ανατολής.

• Διδακτικοί στόχοι

Προτείνεται μια συνοπτική παρουσίαση της σημασίας και των σημαντικότερων επιτευγμάτων των λαών της Κίνας και των Ινδιών στον τομέα του πολιτισμού (π.χ. γραφή, λογοτεχνία, τέχνη κ.λπ.), των μεγάλων ηθικο-θρησκευτικών τους κινημάτων (π.χ. του βουδισμού και του κομφουκιανισμού) και των σχέσεών τους με τον ελληνικό, βυζαντινό και ισλαμικό κόσμο.

3. Διδακτική Μεθοδολογία

Ο σχεδιασμός του κάθε μαθήματος Ιστορίας πρέπει να έχει ως αφετηρία του τους εκάστοτε διδακτικούς στόχους, αλλά και τους ευρύτερους σκοπούς της διδασκαλίας του μαθήματος στην εκπαίδευση. Οι στόχοι αυτοί διατυπώνονται στα Προγράμματα Σπουδών και ειδικότερα στους βασικούς άξονες που προτάσσονται σε κάθε μια από τις δυο βαθμίδες (Α/θμια-Β/θμια Εκπαίδευση).

Όπως για όλα τα μαθήματα, έτσι και στη διδασκαλία της Ιστορίας είναι απαραίτητη η «εμπλοκή» των διδασκομένων στην προβληματική της ύλης της κάθε ενότητας, με βάση ιδιαίτερα τις παρεχόμενες από το Πρόγραμμα Σπουδών της Ιστορίας ενδεικτικές δραστηριότητες των μαθητών/τριών, σε συνδυασμό με το πρόσθετο υλικό που θα επιλέγουν κατά μάθημα οι διδάσκοντες/ουσες. Στη διαδικασία αυτή σημαντικό ρόλο έχει η εξοικείωση στη χρήση πηγών και ποικίλων τεκμηρίων του ιστορικού παρελθόντος, αλλά και η παρουσίαση του ιστορικού προϊόντος μέσω μιας ορθολογικά δομημένης ιστορικής αφήγησης.

Οι μέθοδοι της διδακτικής προσέγγισης καθώς και τα διδακτικά μέσα που μπορούν να αξιοποιηθούν στο μάθημα της ιστορίας ποικίλλουν. Γι' αυτό ακριβώς οι εκπαιδευτικοί καλούνται να επιλέξουν κάθε φορά τις προσεγγίσεις/στρατηγικές και τα μέσα εκείνα που αντιστοιχούν στις ανάγκες της συγκεκριμένης διδακτέας ενότητας και στις δυνατότητες των μαθητών/τριών τους (κοινωνικές, γνωστικές κ.ά.).

Η μαθητοκεντρική προσέγγιση απαιτεί από το/τη διδάσκοντα/ουσες έναν σχετικά περιορισμένο αφηγηματικό ρόλο στην παρουσίαση μιας ιστορικής ενότητας. Η αφήγηση θα πρέπει να εστιάζεται στα ουσιώδη και όχι σε αναφορές σε χρονολογίες, προσωπογραφικές λεπτομέρειες και πληθωρική γεγονοτολογία. Αλλά όλα αυτά θα πρέπει να γίνονται χωρίς να υπονομευτεί μια βασική αρχή της ιστορικής ανάλυσης γεγονότων, καταστάσεων και φαινομένων: ότι, παρά τις μεγάλες αλλαγές και ανατροπές, υπάρχει κατά κανόνα αλληλουχία ή και αλληλεπίδραση αιτίων και αποτελεσμάτων. Συνεπώς, η προβολή της σημασίας ενός γεγονότος ή φαινομένου δε θα πρέπει να γίνεται αποκομμένη από τα ιστορικά τους συμφραζόμενα. Πάντως, η διαδικασία αυτή προϋποθέτει σφαιρική και εξαιρετικά συντομευμένη παρουσίαση της κάθε διδακτικής ενότητας, και μόνον έτσι θα περιοριστεί και ένα από τα προβλήματα της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας: η «κάλυψη» της διδακτέας ύλης.

Η συνοπτική, ωστόσο, έκθεση μιας διδακτέας ιστορικής περιόδου/ενότητας προϋποθέτει πολύ καλή προετοιμασία του/της διδάσκοντα/ουσας, ώστε αυτός/η να είναι σε θέση και να δίνει συνοπτικά το γενικό ιστορικό πλαίσιο και να εκτιμά τη σημασία των αναγκαιών για το μάθημα ιστορικών πληροφοριών, αλλά και να προκαλεί το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών, εξάπτοντας τη φαντασία τους και ενδεχομένως και τον προβληματισμό τους για διάφορα ιστορικά ζητήματα. Το ίδιο οργανωμένος, δομημένος, συγκροτημένος και στοχευμένος θα πρέπει να είναι και ο διάλογος που αναπτύσσεται μέσα στην τάξη είτε μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών, είτε μεταξύ μαθητών/τριών σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

Την πρόσληψη της ιστορικής γνώσης διευκολύνει επίσης και η αξιοποίηση εποπτικών μέσων, όπως για παράδειγμα οι διαδραστικοί πίνακες, οι εφαρμογές της πληροφορικής, η χρήση του Η/Υ και του Διαδικτύου κ.ο.κ. Ιδιαίτερη ασφαλώς σημασία αποκτούν για το μάθημα της ιστορίας οι επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς και άλλους ιστορικούς χώρους, αρκεί αυτές να είναι καλά προετοιμασμένες από πλευράς διδακτικού υλικού (π.χ. φύλλα εργασίας), ξενάγησης, καθορισμού ρόλων, εμπλοκής των μαθητών/τριών κ.λπ.

Τέλος, η διδασκαλία του μαθήματος εντός των ειδικών αιθουσών ιστορίας (εργαστηρίων) θα συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη των σκοπών και των στόχων του μαθήματος. Οι κατάλληλα εξοπλισμένες ειδικές αίθουσες ιστορίας π.χ. με ανακλαστικά διασκόπια, διαδραστικούς πίνακες, προβολείς video, Η/Υ, μικρές βιβλιοθήκες κ.λπ. προσφέρουν στους/στις διδάσκοντες/ουσες πολλαπλές επιλογές και σχετική ευελιξία ως προς την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και τεχνικών διδασκαλίας του μαθήματος, ενώ παράλληλα συμβάλλουν στη βελτίωση του μαθησιακού/παιδαγωγικού κλίματος.

4. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση (προφορική, γραπτή, διαγνωστική, διαμορφωτική, τελική), που έχουν στη διάθεσή τους οι εκπαιδευτικοί (και επιβάλλεται να αξιοποιούν), συνιστά συνεχή και ανοικτή διαδικασία, η οποία εξάλλου αποτελεί οργανικό τμήμα της διδακτικής μεθοδολογίας. Μέσα ακριβώς από τη διαδικασία αυτή οι εκπαιδευτικοί συνειδητοποιούν το βαθμό αποτελεσματικότητας των μεθόδων και των στρατηγικών που εφάρμοσαν, αλλά και των μέσων που χρησιμοποίησαν στη διδακτική πράξη. Όπως και σε άλλα μαθήματα, έτσι και στο μάθημα της Ιστορίας επιβάλλεται η διαγνωστική αξιολόγηση να πραγματοποιείται στην αρχή της σχολικής χρονιάς, ώστε να διαγνωστούν οι ελλείψεις και οι αδυναμίες των μαθητών/τριών σε σχέση με τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Η αξιολόγηση των μαθητών/τριών θα πρέπει να γίνεται μέσα από πολλαπλές και εναλλασσόμενες μορφές, όπως π.χ. η προφορική και γραπτή εξέταση (όπου έμφαση στην καλλιέργεια της αφηγηματικής ικανότητας), οι μικρές ή μεγαλύτερες διαθεματικές/διεπιστημονικές συνθετικές εργασίες ή άλλες δραστηριότητες, όπως π.χ. η οργάνωση εκθέσεων με ιστορικά θέματα, η κατασκευή χαρτών, μακετών, ειδωλίων, η σύνταξη φανταστικών ιστορικών εγγράφων, εφημερίδων κ.λπ.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να αποδίδεται στο είδος των ερωτήσεων που τίθενται προφορικά ή στα διάφορα εξεταστικά δοκίμια (π.χ. ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου), καθώς και στην «τεχνική» της διατύπωσης αυτών των ερωτήσεων. Εφόσον ένας από τους βασικούς σκοπούς του μαθήματος είναι η ανάπτυξη ιστορικής σκέψης και σταδιακά και ιστορικής συνείδησης, οι προφορικές ή γραπτές ερωτήσεις θα πρέπει να στοχεύουν όχι μόνο στον έλεγχο των γνώσεων, αλλά και στην κινητοποίηση της κρίσης, της φαντασίας και της επινοητικότητας των μαθητών/τριών και όχι στην αποστήθιση λεπτομερειών και γενικά στην άσκοπη και παραθετική γεγονοτολογία.

